

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Första kammaren. Nr 34.

Onsdagen den 8 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den af herr *Kjellén* m. fl. denna dag väckta motionen, nr 112, om ändring af §§ 56 och 58 riksdagsordningen.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet herr *Klefbecks* under sammanträdet på förmiddagen väckta motion, nr 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för rektorerna vid de allmänna läroverken.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

Fortsattes föredragningen af bevillningsutskottets betänkande nr 26, i anledning af väckt motion angående vissa *Om skattelättnader för föreningar med ideell verksamhet.* hänseende för föreningar med ideell verksamhet.

Herr *Alexanderson*: Reservanterna hafva för sin hemställan, att förevarande motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd och således icke någon skrifvelse af Riksdagen beslutas, sådan som den af utskottet förordade, åberopat två skäl, hvilka här närmare utvecklats af friherre *Beck-Friis*.

Det ena skälet skulle vara, att den nuvarande lagstiftningen så nyligen har blifvit antagen, och att vid detta lagstiftningsarbete man naturligtvis på det noggrannaste öfvervägt äfven den här frågan, och att — såsom det heter i reservationen — den ståndpunkt, som nu gällande lag intager, »motsvarar hvad Riksdagen för blott två år sedan *efter moget öfvervägande funnit vara det riktiga.*» Ja, detta låter ju mycket bra, men jag kan icke neka till, att det förefaller mig snarast hafva ett visst tycke af en luftig konstruktion. Jag hade icke äran

*Om skatte-
lättnader för
föreningar
med ideell
verksamhet.*
(Forts.)

att vara medlem af Riksdagen vid den tid, då den här lagen behandlades, men såsom ordförande i ett taxeringsdistrikt i Stockholm och ledamot af pröfningsnämnden förra året hade jag anledning att söka sätta mig in i den fråga som här föreligger och, bland annat, också i hvad som därom förekom under förarbetena till denna skattelagstiftning; och jag måste säga att, trots de noggrannaste rechercher, har jag icke kunnat finna spår af, att frågan varit föremål för omsorgsfullt öfvervägande. Jag undrar, om man icke korrektare kan säga, att enär i denna punkt inga afvikelser företogos från förut gällande rätt, blef på den grund icke heller ståndpunkten närmare motiverad från Kungl. Maj:ts sida och icke föremål för behandling, åtminstone icke någon som satte spår i riksdagstrycket, från utskottets eller från kammarledamöternas sida, utan den punkten tyckes man lättvindigt hafva gått förbi. Detta var så mycket lättare att göra, som frågan just icke förut visat sig vara af synnerligen praktisk innebörd, fastän den numera råkat blifva det på grund af en strängare tillämpning af bestämmelserna efter den nya lagstiftningens genomförande. Detta reservanternas skäl tror jag således icke bör verka hindrande från att redan nu, om man eljest finner sakskalet tala därför, hemställa, att Kungl. Maj:t låter vidtaga förarbeten till lämplig förändring.

Det andra af reservanterna framförda skälet var det, att de gällande skattelagarna ännu verkat så kort tid, att man icke hunnit få några prejudikat i fråga om föreningars för ideell verksamhet och andra ideella juridiska personers skattskyldighet. Det må visserligen vara sant, men jag kan icke se, att detta egentligen bör utgöra någon uppskofsanledning, ty så mycket måste man väl vara ense om — i betraktande af författningarnas ordalydelse — som att samfund, föreningar och stiftelser i allmänhet skola vara skattskyldiga och att från skattskyldighet äro undantagna allenast välgörenhetsinrättningar och andra fromma stiftelser. Hvad man kan vinna med ett eller annat prejudikat är att få konstateradt, att en eller annan stiftelse kan hänföras till *fromma* stiftelser och en eller annan förening möjligen rubriceras såsom välgörenhetsinrättning, men därigenom kommer icke frågan i annat eller nytt läge, ty det kvarstår otvifvelaktigt en hel del fall af ideella samfund och stiftelser, på hvilka det icke kan komma i fråga att sätta rubriken: *from stiftelse*.

Såsom taxeringsnämndsordförande hade jag, bland annat, att behandla landsorganisationens taxering. Den gjorde visserligen gällande, att den var en from stiftelse, och den har kanske vidhållit detta påstående i högre instans, men jag tror icke, att det skall lyckas vare sig denna förening eller arbetsgifvarföreningar eller andra föreningar af denna art att få en dylik mening godtagen. Det torde icke kunna nekas, att det finnes en stor mängd sådana föreningar, om hvilka man med säkerhet kan förutsäga, att högsta instansens domslut kommer att gå i den riktningen, att de äro underkastade skattskyldighet.

Jag finner väl, att motionären gjort gällande, att det blott skulle vara ett slags stilla försök, som man har anställt genom att uttaga en eller annan ideell förening för att se, om det skulle lyckas få den förklarad skattskyldig i högsta instans; och på det sättet skulle det förhållandet förklaras, att en hel del ideella föreningar icke blifvit

taxerade, medan andra blifvit det. Emellertid är det icke alls med verkliga förhållandet öfverensstämmande, att något sådant skäl skulle ligga till grund för taxeringsmyndigheternas i Stockholm förfarings-sätt, utan det är ett helt annat, nämligen att en hel mängd af dessa ideella sammanslutningar är det för taxeringsnämnden mycket svårt att få rätt på. Ingen taxeringsnämndsordförande vet riktigt, hvar de höra hemma. Endast de som äga fastighet eller för sin verksamhet hyra viss lokal till kontor eller dylikt och således blifva upptagna i mantalslängden inom ett visst distrikt — endast om dem kan man veta, att de äro skattskyldiga inom det distriktet. Men beträffande andra gäller det, att de komma undan af det skälet, att ingen finner sig hafva skyldighet att taga sig an deras beskattningsfråga. Detta är ytterligare ett skäl till en vansklighet vid de ideella föreningarnes beskattning utöfver den, som redan förut framhäfts af herr Eklund, nämligen svårigheten att finna lämpliga normer vid beskattnings-åtgärdens genomförande.

Jag ber att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Man bör väl säga, att det är en god princip, som man icke bör öfvergifva utom i trängande nödfall, att, sedan en ny lagstiftning kommit till stånd, låta den någon tid fungera, innan man på allvar föreslår ändringar och ändringar af principiell natur. Om denna min tes är riktig, torde ock häraf följa, att man borde låta de nuvarande skatteförordningarna vara, såsom man säger, i fred någon tid, innan man föreslår någon ändring. Nu har det gjorts gällande — och det är riktigt — att i det fall, som nu föreligger, har icke någon ändring skett i den nya lagstiftningen, utan man har öfvertagit hvad den gamla stadgade. Men i vissa fall, när det rört sig om föreningars beskattning, kräfvdes dock vidare erfarenhet, och det torde därför vara skäl att låta förslaget om ändring hvilat. Men därtill komma andra omständigheter.

Hvarje gång man genomfört en ny skattelagstiftning, vare sig det gällt den direkta eller den indirekta beskattningen, har man omedelbart efter dessa förordningars publicerande funnit, att de i vissa fall ansetts vara för stränga. Man har då begått det misstaget — enligt min uppfattning — att man generaliserat, att man ansett sig hafva fog att yrka ändring, därför att det i ett fåtal fall ansetts böra ske rättelse. Jag erinrar mig lifligt, hurusom, när år 1894 stämpelskatten ernöll en afsevärd utvidgning, beslutet att ålägga fromma stiftelser stämpelskatt för donationer, som tilldelades dem, mötte motsägelset, och det fördes på den tiden ett mycket lifligt tal om hvilka orättvisor som därigenom skedde. Man lyckades tillbakalå framställningen om deras befriande, och sedan har jag icke hört talas om den saken vidare.

Jag påminner vidare om att för en del år sedan, då Nobelstiftelsen för första gången blifvit påförd direkt skatt; då väcktes en motion och det talades med mycken ifver af flera talare i Första kammaren om att Nobelstiftelsen skulle vara skattefri. Det var en from stiftelse, sade man, och den gjorde så mycket godt, att det var inkorrekt att pålägga den skatt, isynnerhet som den i viss mån var af internationell

*Om skatte-
lättnader för
föreningar
med ideell
verksamhet.
(Forts.)*

*Om skatte-
lättnader för
föreningar
med ideell
verksamhet.*

(Forts.)

natur. Jag var då ensam här i kammaren att försvara ståndpunkten om dess skatteplikt, men i dag är det ingen, som talar om att befria Nobelstiftelsen från skatt, ty jag förmodar, att den icke faller under dessa ideella föreningar, som man nu vill fritaga.

Vidare har af flera talare här i dag framhållits, och själf har jag i annat sammanhang yttrat mig därom, huru svåra dessa skatteförordningar verkligen äro att tolka, och jag har framhållit, hvilket svårt arbete hvilar på taxeringsnämndsordförandena. Tro ni icke, mina herrar, att det vore klokt för sakens skull om man låte någon tid förflyta, så att dessa taxeringsnämndsordförande finge samla erfarenhet och så att äfven myndigheterna i högre instanser blefve i tillfälle att pröfva dessa tvistiga frågor? Ty såvidt jag vet är intet af dessa fall ännu pröfvadt.

Ja, hvad jag nu anfört gifver efter min uppfattning anledning till att man lägger något band på sin ifver, att man något väntar och något ser tiden an. Jag vill icke därmed säga, att jag för min del ställer mig böjd för att ett annat år votera på annat sätt än i dag, men man behöfver någon erfarenhet, och genom att göra undantag på undantag gör man verkligen dessa förordningar mycket svårare, än hvad de i allmänhet äro och måste vara.

På dessa grunder tillåter jag mig hemställa om afslag på utskottets förslag och bifall till reservanternas hemställan.

Herr Bäckström: Den sista ärade talaren framhöll i ett tidigare anförande i dag och nu ytterligare, hvilka stora svårigheter taxeringsnämndernas ordförande hafva att kämpa emot och att detta särskildt motiverade ett högre arfvode. Det synes mig, att man icke borde öka detta stora arbete genom att gifva dem besväret med att taxera dessa ideella föreningar. Saken är outredd: alla anse, att här föreligger någonting oklart. Vi hafva nyss hört från en af nykterhetsföreningarnas mest framstående representanter en skildring om, hvilka olägenheter stadgandet bereder de stora nykterhetsorganisationerna, exempelvis Gødtemplarorden. Vi hafva vidare hört en van taxeringsnämndsordförande intyga att svårigheter följa däraf. Det är alldeles uppenbart, att här föreligga missförhållanden; redan nu äro alla ense därom. Hvad tjänar det då egentligen till att låta några år förflyta för att få mera erfarenhet? Hvarför icke redan nu kunna gå så långt åtminstone som att begära en utedning? Detta synes mig vara en blygsam begäran, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lyckholm: Man har här begärt utredning rörande skattefrihet för ideella föreningar, och bland dylika föreningar, som vi kanske alla känna till, finnes här i Stockholm en, som heter Timmermansorden. Jag nämner denna, eftersom i motionen står upptaget ordensällskapet Par Brikoll. Jag vädjar till kammaren, hvart det skulle taga vägen, om allmänt ideella föreningar skulle blifva befriade från skatt, då vi betänka, att Timmermansorden, som ju icke drifver någon ekonomisk verksamhet, dock sedan gammalt är ägare af stora tomter här i Stockholm. Deras värde har jag hört uppgifvas vara

minst 5 miljoner, ja, jag har äfven hört öfver dubbla den summan nämnas. Skulle det vara rimligt, frågar jag, att man skulle befria en sådan ideell förening från skatt? Det synes åtminstone icke mig vara förhållandet.

*Om skatte-
lättnader för
föreningar
med ideell
verksamhet.*

(Forts.)

Likaledes hafva vi en annan förening, Frimuraresamfundet, som vid Kristineberg, i närheten af Konradsberg, äger stora tomter, för hvilka samfundet i framtiden med säkerhet kommer att vid blifvande försäljning förtjäna miljoner, och det måste väl då anses orättvist, att äfven detta samfund befriades från skatt.

På denna grund och på hvad i reservationen anföres, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Östberg, Johan: Man klagar allt emellanåt öfver att Riksdagen aflåter för många skrivelser till Kungl. Maj:t, men det hindrar icke att, då ett förslag till ny skrivelse föreligger, man säger: det är blott fråga om en skrivelse, det kan icke skada att aflåta denna skrivelse för att få klarhet i en punkt, som är omtvistad. Ja, skall Riksdagen aflåta skrivelser i alla punkter, som äro omtvistade, då blir det en ännu större störtflod af skrivelser än hittills förekommit, och på skattelagstiftningens område skulle skrivelser aflåtas icke blott i fråga om denna punkt utan naturligtvis om en hel mängd andra, som äro föremål för stridiga åsikter.

Nu har lagstiftningen i fråga om skattskyldighet till staten nyss varit föremål för en omfattande revision, och vid densamma uppkommo gifvetvis de spörsmål, som äfven här äro på tal. Lagstiftningen stannade vid de bestämmelser, som nu förefinnas, men praxis i afseende härå kan icke sägas på något sätt ännu hafva stadgat sig. Vid sådant förhållande kan det icke vara på sin plats, synes det mig, att aflåta en skrivelse i ärendet, och så mycket mindre är det på sin plats, som här enligt min mening endast är fråga om beskattning af inkomst af kapital.

Det är förvånande att just på det håll, där man eljest vill så gärna komma åt kapitalet, man ömmar för att inkomster skola blifva skattefria, som härröra från kapital, hvilket vissa ideella föreningar förskaffat sig under sin verksamhet. Medlemsavgifterna kunna naturligtvis icke beskattas, utan är det räntan på det samlade kapitalet, som kan blifva föremål för beskattning samt äfven i praxis i vissa fall blifvit det. Läger en dylik förening ned sitt kapital i fast egendom, blir denna naturligtvis föremål för beskattning, och det kan icke heller med skrivelsen afses att befria dessa föreningar från skattskyldighet för deras fasta egendom. Hvad skrivelsen, om den fullföljdes och komme att leda till resultat, skulle medföra, kan nu icke afgöras, men i hufvudsak blefve nog vissa föreningars samlade kapital fritt från skattskyldighet, där sådan för närvarande kan förekomma.

Jag vill erinra om, huru lagstiftningen gått tillväga i fråga om sparbankerna. Dessa voro till en början helt och hållet fria från skatt, men igenom den senare lagstifningen inskränktes denna frihet, och sparbankerna äro nu skattskyldiga i vissa fall. En sparbank kan väl i mycket anses jämnställd med den typ af föreningar, som här är i

*Om skatte-
ättnader för
föreningar
med ideell
verksamhet.*

(Forts.)

fråga, och dessa förstnämnda har den nya lagstiftningen pålagt beskattning.

Innan det ännu är klart hvad ifrågavarande skattskyldighet i själva verket innefattar, skulle nu Riksdagen skriva till Kungl. Maj:t och anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta ny utredning. Jag tror icke, att i frågans nuvarande läge tillräckliga skäl finnas för att Riksdagen i detta ärende skrifer till Kungl. Maj:t, hvarför jag yrkar bifall till reservanternas hemställan.

Herr Eklund: Den siste ärade talaren och äfven den närmast föregående liksom ock herr Cavalli hafva framhållit, att man här skulle önska helt och hållet frångå nu gällande lagstiftning och yrka på införande af skattefrihet för alla ideella föreningar. Jag kan icke läsa utskottets hemställan på detta sätt. Jag kan icke finna att utskottet gör någon annan hemställan än den, att Kungl. Maj:t måtte undersöka, *hurvida* och *i hvad mån* befrielse från skatt för ideella föreningar kan komma i fråga, och det är ju något helt annat, än hvad dessa ärade talare velat lägga in i utskottets hemställan.

Herr Lyckholm fäste uppmärksamheten på Timmermansorden, och en annan talare, jag tror det var herr Östberg, sade, att man i allmänhet velat komma åt kapitalet, men om sådant funnes hos ideella föreningar, ville man icke beskatta det. Hvad mig beträffar, står jag icke på den angifna ståndpunkten. Jag önskar framför allt att bringa reda i nuvarande skattelagstiftning, och jag påstår, att sådan finnes icke för närvarande beträffande skattskyldighet för ideella föreningar. Det har äfven sagts, att man underkastade denna sak noggrant öfvervägande, när den nya skattelagstiftningen antogs. Jag påstår däremot, att man helt och hållet förbisett dessa skatteobjekt, som kallas ideella föreningar, och icke ägnat dem någon uppmärksamhet i skatteafseende. Jag menar därför, att man har anledning att nu skriva till Kungl. Maj:t och begära komplettering i vår skattelagstiftning uti denna del. Jag får för min del säga, att beskattning af samlat kapital hos dylika föreningar, vare sig hos en institution sådan som Timmermansorden eller hos föreningar och ordnar, som ligga på betydligt lägre plan, vill jag visst icke motsätta mig, blott det tydligt och klart angifves i förordningen.

Herr Östberg jämförde de ideella föreningarna med sparbankerna. Det är väl ändå en misslyckad jämförelse. Närmast ligger då till hands att jämföra sparbankerna med de ekonomiska föreningarna, och dessa få gifvetvis skatta för sina inkometer på vanligt sätt såsom andra personer, enskilda eller juridiska.

Herr Nilson, Karl: Herr talman! Jag begärde ordet då herr Lyckholm ville göra gällande, att här vore fråga om befrielse för dessa föreningar från skattskyldighet för de fastigheter, de innehade. Jag får då säga, att enligt min åsikt något sådant aldrig varit ifrågasatt eller förelegat i detta förslag; det är icke alls därom det handlar, utan om helt andra beskattningsföremål. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att en hel klass af föreningar lyda under de bestämmelser, som sedan år 1910 varit i gällande kraft. Kyrkor och fromma

stiftelser skola nämligen vara fria från beskattning, men föreningar, hvilkas verksamhet har precis samma ändamål som vissa fromma stiftelser, skola icke blifva befriade. Så t. ex. är Evangeliska Fosterlandsstiftelsen befriad från skatt, men Lutherska Missionsföreningen och Kristliga föreningen för unge män få skatta liksom en hel del föreningar, hvilka drifva religiös och kristlig verksamhet, och detta därför att de låtit kalla sig föreningar och icke stiftelser. Jag tror det är synnerligen af behovet påkalladt att utreda sådana förhållanden som dessa och se till, hvilka af dessa föreningar böra vara fria och hvilka böra beskattas.

Om skattelättnader för föreningar med ideell verksamhet.
(Forts.)

Ser man på listan å föreningar, som skatta, finna vi verkligen bland de däruti upptagna en hel del, hvilkas verksamhet staten på allt sätt borde underlätta, så t. ex. Allmänna Försvarsföreningen, Föreningen för Stockholms fasta försvar, Centralförbundet för Socialt arbete, Svenska Slöjdföreningen, Föreningen Handarbetets Vänner, Svenska Turistföreningen, Föreningen för skogsvård, Stiftelsen Oscar och Maria Ekmans donationsfond, Oscar Ekmans stiftelse för immigrationens befrämjande samt motverkande af emigration m. fl. Alldeles säkert är, att dessa föreningar hafva filantropiska ändamål, som borde helt och hållet fritaga dem från alla till stat eller kommun utgående skatter.

Jag tror, herr talman, att en utredning och pröfning i denna fråga så snart möjligt bör komma till stånd, och får därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kobb: Blott några ord i anledning af herr Cavallis yttrande, hvori han fäste uppmärksamheten på Nobelstiftelsen och frågan om dess skattskyldighet. Jag undrar, om man gärna kan taga med denna med den formulering, som klämman i utskottets betänkande fått. Där står att utredningen skulle gälla, »huruvida och i hvad mån föreningar, som icke genom ekonomisk verksamhet bereda sig eller sina medlemmar ekonomisk vinst», böra befrias från skyldighet att erlægga skatt. Det synes mig, som om genom denna formulering det vore uteslutet, att stiftelser sådana som Nobelstiftelsen behöfva komma under behandling vid den af Riksdagen påkallade utredningen.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande betänkande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—56;

Nej—74.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda betänkande nr 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskild skatt å majs, utländsk potatis samt maniokarot och andra väsentligen lika stärkelserika, tullfria utländska ämnen, använda vid tillverkning af stärkelse, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

---

*Författnings-
förslag om
provianteringsfrilager.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 4 och 7 innevarande månad bordlagda betänkande nr 28, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om provianteringsfrilager dels och i ämnet väckta motioner.

Genom proposition, nr 120, af den 22 mars 1912, hvilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogadt förslag till förordning om provianteringsfrilager samt besluta, att de nya bestämmelserna skulle träda i kraft å den tid, Konungen bestämde.

I sammanhang med den kungl. propositionen hade utskottet till behandling förehaft tvenne inom Riksdagen i ämnet väckta motioner, nämligen nr 102 i Första kammaren af herr *Bäckström*, som hemställde, att § 1 mom. 2 af den i Kungl. Maj:ts proposition nr 120 föreslagna förordningen om provianteringsfrilager måtte erhålla följande lydelse:

»För brännvin och sprit, alla slag, samt vin, äfvensom för krut och andra explosiva varor må provianteringsfrilagersrätt ej åtnjutas»,

samt nr 290 i Andra kammaren, af herr *Byström*, hvilken yrkat, att § 1 mom. 2 måtte få följande lydelse:

»För brännvin och sprit, alla slag, eller vin, äfvensom för krut och andra explosiva varor må provianteringsfrilagersrätt ej åtnjutas.»

*Författnings-
förslag om
proviante-
ringsfrilager.*
(Forts.)

På återopade skäl hade utskottet i detta betänkande hemställt, att Riksdagen måtte

dels antaga ifrågavarande förslag till förordning om provianteringsfrilager, dock att, med bifall till de föreliggande motionerna, I: 102 af herr Bäckström och II: 290 af herr Byström, § 1 mom. 2 i förordningen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»2. För brännvin och sprit, alla slag, samt vin äfvensom krut och andra explosiva varor må provianteringsfrilagersrätt ej åtnjutas»; *dels ock* besluta, att de nya bestämmelserna skola träda i kraft å den tid, Konungen bestämmer.

Reservation hade afgifvits af friherre *C. J. Beck-Friis*, herr *Lyckholm*, friherre *Fleming* samt herrar *Hallin* och *Knaust*, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå Riksdagen att, med afslag å ofvan berörda motioner, nr 102 i Första kammaren och nr 290 i Andra kammaren, bifalla den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen af § 1 mom. 2.

Ifrågavarande § 1 mom. 2 hade i Kungl. Maj:ts förslag följande lydelse:

2. För brännvin och sprit af säd, potatis eller andra jordfrukter, med undantag af whisky, äfvensom för krut och andra explosiva varor må provianteringsfrilagersrätt ej åtnjutas.

Herr Trapp: Den kungl. propositionen om provianteringsfrilager afser i hufvudsak att gynna den bohuslänska Nordsjö-fiskeflottans proviantering i *svensk* hamn och dessutom att bereda i viss mån bättre förutsättningar än förut för de redan existerande proviantfrilagren vid Sundet. Det måste här uttalas, att det af Kungl. Maj:t framlagda författningsförslaget synes väl afvägdt med tanke på det utstakade målet och de faktiska förhållandena. Motiveringen visar, att på grund af saknaden af provianteringsfrilager vid Västkusten — närmare bestämdt Marstrand — den svenska Nordsjö-fiskeflottan söker sig till *norska* hamnar, där den provianterar *billigare*, och att, när den af sådan anledning befinner sig i Norge, den då också där försäljer sin fångst.

Kungl. Maj:t har vidare påvisat den skada som vårt land lider, å *ena sidan* därigenom, att vår handel och industri sålunda går förlustig den afsättning af proviantartiklar och fartygsförnödenheter, som enligt sakernas naturliga ordning borde tillkomma Sverige, och å *andra sidan* därigenom, att vårt land går miste om de fördelar, som vid fiskfångstens försäljning i svensk hamn skulle beredas såväl den inhemska konsumtionen som svensk fiskhandel och svensk fiskexport. Nu har Kungl. Maj:t genom sitt föreliggande författningsförslag velat bereda en möjlighet för en *ändring till det bättre* i nämnda hänseende, dock *utan att försämra* de redan förut vid Sundet befintliga provianteringsfrilagrens ställning. Dessa arbeta sedan 38 år med allt större framgång på den uppgift, som herr statsrådet och chefen för

Författnings- finansdepartementet angifvit som provianteringsfrilagrens ändamål, den
förslag om uppgiften nämligen: »att söka åt svensk affärsverksamhet i största
proviant- möjliga utsträckning bevara eller inom området för denna verksamhet
eringsfrilager. indraga handel med skeppsförnödenheter å de, företrädesvis svenska,
(Forts.) fartyg i utrikes fart, som anlöpa svensk hamn». Jag ber att senare få återkomma härtill och då med några data belysa den provianteringsverksamhet, som i Sundshamnarna till hela landets båtnad bedrifves. En sådan högst väsentlig försämring i dessa äldre provianteringsfrilagers ställning skulle emellertid uppkomma om bevillningsutskottets förslag vunne Riksdagens bifall. Och icke blott en försämring; ett ödesdigert slag skulle riktas mot denna institution.

Men innan jag går vidare, må det tillåtas mig något uppehålla mig vid, huru detta olyckliga ändringsförslag tillkommit. Herr Bäckström i denna kammare och herr Byström i Andra kammaren väckte vid den kungl. propositionens framläggande motioner, hvare de samstämmigt yrkade, att § 1 mom. 2 måtte få följande lydelse: »*för brännvin och sprit, alla slag, eller vin*, äfvensom för krut och andra explosiva varor må provianteringsfrilagersrätt ej åtnjutas». Utskottet lyssnade villigt — som man ju alltid gärna gör till förslag, som man tror kunna gagna nykterheten — och beslöt ett ändringsförslag i full öfverensstämmelse med motionärernas önskan. Och motiveringen för detta tillmötesgående är den enklaste möjliga. Den upptager knappt halfannan rad i betänkandet. Då det således ej tager lång tid att uppläsa den, ber jag få anföra motiveringen ordagrant. Den lyder så här: »och har utskottet på den af motionärerna angifna grund funnit sig böra ansluta sig till motionerna».

Hvilken är då denna säkra *grund*, på hvilken utskottet bygger? Jo, herr Bäckström vill »icke bereda lättnader för handeln med alkoholhaltiga drycker», utan vill i författningen ha in »en längre gående inskränkning beträffande sprithaltiga drycker», och så tar han bort *alltsammans*, d. v. s. brännvin och sprit, alla slag, samt vin. Längre i *inskränkning* torde man knappast kunna gå. Den andre motionären, herr Byström, har tydligen ett vekare hjärta och en större erfarenhet i dessa ting. Han vet, att det ännu finnes människor, som »behöfva spirituosa», och han förstår deras längtan. Han liksom tager dem under armen, dessa vilsekomna sjömän, och säger vänligt och snällt: gå för all del icke dit, jag skall visa eder, hvar ni kan få edra behof tillfredsställda. Herr Byströms motivering lyder nämligen så: »man bör ej underlätta handeln med rusdrycker såsom njutningsmedel. Behöfva de, som proviantera vid ifrågavarande frilager, spirituosa, så må de skaffa sig den inom tullpliktigt område eller för öfrigt hvar de kunna.»

Bägge motionärernas egentliga *grund*, på hvilken äfven utskottet — oakadt det klena utrymmet — gärna vill stå, är således den, att handeln med rusdrycker ej får underlättas på det sätt, att vin etc. kan från provianteringsfrilager utlämnas till provianterande fartyg. Men icke kan det med fog sägas, att rusdryckerna i detta land — ännu åtminstone — äro så svåråtkomliga, att det skulle kunna anses som en lättnad i handeln med rusdrycker, om Kungl. Maj:ts proposition antages. Det är så, mina herrar, att besättningen icke får på

frilager köpa spirituosa, och den får icke medhafva ombord spirituosa. Det är för befälhafvarens räkning uppköpen göras, och han utdelar minimala kvantiteter, när så behöf göres.

Emellertid, för att återkomma till utskottet, det tyckes rätt snart hafva börjat misstänka att den »grunden» var, mildt taladt, en »gyn- gende grund», ty i sitt omedelbart därefter afgifna betänkande nr 29 — detta har nr 28 -- om frilager har utskottet tydligen ändrat sin uppfattning om de befarade lättnader i handeln med spirituösa dryc- ker, som skulle uppstå, därest Riksdagen antoge Kungl. Maj:ts förslag om sprithaltiga dryckers inläggande på frilager. Lydelsen i Kungl. Maj:ts proposition om frilager är i detta afseende alldeles densamma som i här behandlade kungl. författningsförslag, och herr Bäckströms ändringsförslag och motivering äro bägge fullt identiska med hvad jag nyss anført. Men hvad säger utskottet nu? Jag skall be att få läsa upp det: »Till stöd för ändringsförslaget anför motionären, att handel med alkoholhaltiga drycker icke torde förtjäna att beredas lättnader. Då utskottet emellertid icke funnit anledning antaga, att genom den af Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen importen af sprithaltiga drycker skulle främjas, har utskottet saknat tillräckliga skäl att bi- träda motionärens förslag.»

Detta är ju fullständigt riktigt och kunde, som kammaren lätte- ligen torde finna, med alldeles samma skäl hafva bort uttalas i *detta* betänkande. Och då hade inga reservationer härutinnan behöft före- komma. Ej heller hade jag nödgats så länge fresta kammarens tålamod.

Jag skall nu något sysselsätta mig med en undersökning, huru utskottets ändringsförslag skulle komma att verka, om det blefve Riks- dagens beslut.

Hvad då först de bohusländska fiskarne beträffar, så har jag all anledning antaga, att dessa till en stor del äro nykterhetsvänner. Men i sådant fall bruka de hvarken vin eller sprithaltiga drycker, och då — ja, då är ju utskottets ändring onödig. Eller ock anse Nordsjö- fiskarena sig behöfva medföra i sina förråd och, mera i form af medi- cin, någon gång under sitt hårda arbete använda vin eller annan mera sprithaltig vara. Kunna de nu ej på provianteringsfrilagret erhålla vin eller konjak, så köpa de måhända på spritbolaget brännvin. Men då är svårt att inse, hvad utskottet vunnit med sin ändring. Äfven i detta fall är ändringen minst sagdt onödig och snarare onyttig.

Det finnes dock, tyvärr, ännu en eventualitet att räkna med. Och det är denna. Fiskarena, som äro vana att i de norska provianterings- frilagren få hvad de anse sig behöfva, blifva missnöjda med en sådan bestämmelse, som utskottet nu vill införa i den nya författningen, och fortsätta med sina färder till de norska hamnarna, där de icke mötas af småaktiga och onödiga påbud, utan, fast troligare, få allt hvad de önska. För sådant fall komme ändringsförslaget att verka direkt skad- ligt för den sak Kungl. Maj:t i landets intresse velat gagna.

Jag tror mig härmed hafva visat, att den af utskottet föreslagna ändringen, i hvad det gäller de bohusländska fiskarena, i bästa fall är onödig och onyttig, och att den kan blifva skadlig för landets intres- sen. Och nu går jag att belysa ett annat område, där frilagresinstitu-

Författnings-
förslag om
provianteringsfrilager.
(Forts.)

tionen skulle taga obotlig skada, om Riksdagen komme att antaga utskottets författningsförslag i stället för Kungl. Maj:ts.

Jag afser provianteringsfrilager, som Riksdagen redan år 1874 på Kungl. Maj:ts proposition beslutat finge upprättas i Sundshamnarna. Sedan sådana frilager kommit till stånd i Malmö, Landskrona och Hälsingborg, hafva en mängd fartyg, som förut provianterat i de danska Sundshamnarna, där redan tidigt frilager stodo till deras tjänst, så småningom vants att taga sina förråd på den svenska sidan. Och detta till största fördel för såväl svensk handel som svensk produktion och svensk industri. Ty, mina herrar, det är vid en proviantering ej blott fråga om kolonialvaror, såsom kaffe, te o. s. v., utan också om ärter, gryn och mjöl, om svenska grönsaker och svenska konserver, om kött, fläsk, bröd m. m. Det rör sig om apoteksvaror och färger, om kol och oljor i stora mängder. Det handlar om skeppsförnödenheter af alla slag, såsom järnplåt och järnvaror, trävirke, tjära, beck och annat mera i betydliga kvantiteter. Nu tillgår fartygets proviantering på så sätt, att befälhafvaren vänder sig till en af honom väl känd skeppshandlare. Denne förser honom med allt hvad han för sitt fartyg behöfver; och hos denne fyller han i regel också *hela* sitt behof. Sådan är kutymen; ty befälhafvaren vill ej och har sällan tid att springa rundt och plocka samman olika varor från olika affärer. Bland de varor, som vid en proviantering med nödvändighet fordras, äro just de, som utskottet nu vill undantaga. För dylika varor göres i hela världen intet undantag, och hitintills ej heller vid provianteringsfrilager i Sundshamnarna.

Jag kan försäkra er, mina herrar, att om i följnen utskottet vid affattandet af den nya förordningen, så komma fartygen att åter taga sina behof på andra sidan Sundet, där det finnes bättre ankargrund, där det i mångt och mycket äfven i öfrigt bjudes stora fördelar, och där fartygsbefälhafvaren ej behöfver befara dylika välmenta, men helt säkert ej välförstådda åtgärder, utan där han tvärtom kommer att behandlas med det allra största tillmötesgående. Efter uppgifter, jag erhållit, hafva under förlidet år, 1911, ej mindre än 2,630 fartyg, där-af ett betydligt antal utländska, provianterat i de svenska Sundshamnarna. Hvad detta har för betydelse för Sverige, torde man kunna sluta till af den uppgift, som står att läsa i den kungl. propositionen, och som innehåller att cirka 200 bohuslänska fiskekuttrar om cirka 10 tons nettodräktighet skulle årligen för sin proviantering i Norge utgifva cirka 1,000 kronor hvardera. Sammanställes härmed, att för fartyg, som hafva provianteringsrätt från frilager i Sundshamnarna, är stadgad en miniminettodräktighet af 30 tons, så förstår man redan, att dessa siffror betyda *något*. Men när man får veta, att det numera till den långt öfvervägande delen är större fartyg, som där proviantera, och att man, utan att gå för högt, kan sätta dessa fartygs medelton-tal till 800 å 1,000 tons, så inser man, att här stå stora intressen för landet på spel. Och för att gifva en ytterligare ledning vid bedömandet af dessa förhållanden, vill jag nämna, att — oaktadt knappast $\frac{1}{8}$ af de i Sundshamnarna provianterande fartygen äfven kolade — det under år 1911 endast för kolning utbetalades bortemot en miljon kronor.

1874 års Riksdag, som beslöt medgifva inrättandet af provianteringsfrilager i Sundshamnarna, ville, som det heter, »därmed undanröja hindren för att svenska vid Öresund belägna handelsplatser kunde deltaga i den lönande rörelse, som försåge den genom Sundet passerande handelsflottan med proviant och andra förnödenheter». Jag vågar, mina herrar, hysa den fasta förvissningen, att 1912 års Riksdag icke skall vara mindre klarsynt i denna för landet så vitala fråga.

Herr talman, jag yrkar bifall till den kungl. propositionen och afslag på utskottets ändringsförslag.

Herr Bäckström: Den siste ärade talaren har inom utskottet förgäfvets sökt få oss att tro, att en fartygsbefälhafvare, som önskar proviantera, skall gå till ett annat land än Sverige, om han icke får köpa de spritvaror, hvarmed han kan vilja förse sig på samma ställe, där han i öfrigt provianterar. Någoting annat är det i själfva verket icke som skiljer de framförda förslagen åt. Ty enligt det förslag, som framlades af den siste talaren, skulle den bohusländske skepparen, som kommer till ett blifvande provianteringsfrilager, t. ex. i Marstrand, sedan han köpt sin proviant och säger »och så vill jag ha brännvin», få det svaret af föreståndaren: »vi ha icke brännvin, men vi ha konjak, arrak, romm och whisky oförtullade, som vi kunna sälja lika billigt som svenskt brännvin». Och då skulle väl skepparen köpa de utländska spritvarorna. Enligt det förslag åter, som utskottsmajoriteten omfattar, skulle provianteringsfrilagrets föreståndare svara: »vi föra inga spritvaror, utan vill ni ha sådana, får ni gå till spritförsäljningsbolaget». Någon annan ändring innebär ej utskottets förslag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet friherre Adelswärd: Jag anser mig böra fästa kammarens uppmärksamhet på, att den ändring, utskottet vidtagit i Kungl. Maj:ts förslag, ovillkorligen skulle medföra praktiska olägenheter för sjöfarten och handeln, på sätt här utförligt framhållits af den förste ärade talaren, och dessa olägenheter skulle inträffa utan att, såvidt jag kan förstå, medföra någon märkbar fördel i afseende å nykterhetsaken, som den nu skulle afse att främja. Jag tror, att då denna fråga behandlades i utskottet iaktogs icke tillräckligt detta förhållande, utan den betydelse, som förändringen skulle hafva i nykterhetsvänlig riktning, blef tydligen alldeles öfverskattad. Om man tänker på, att dessa provianteringsfrilager ligga utanför tullgränsen och afse ett alldeles särskildt ändamål, tror jag att man skall medgifva, att det ifrågasatta undantaget har bra liten betydelse för nykterhetsarbetet, då det i stället ovedersägligen skulle medföra direkta olägenheter för sjöfarten. Det skulle, synes mig, vara vida mindre olägenheter med att införa denna inskränkning, då det gäller frilager, där utskottet emellertid gått på Kungl. Maj:ts förslag och reservanterna yrka på en inskränkning.

Jag vill af dessa skäl hemställa, om icke kammaren ville i detta fall gå med Kungl. Maj:ts förslag och icke antaga de inskränknings, som af reservanterna föreslagits.

*Författnings-
förslag om
proviante-
ringsfrilager.
(Forts.)*

Författnings-
förslag om
proviant-
eringsfrilager.
(Forts.)

Herr Stendahl: Jag vill förutskicka, att jag i fråga om frilager är ense med reservanterna, men då det däremot gäller provianteringsfrilager måste jag säga, att herr Trapps anförande håller sig till praktiskt sunda saker. Det är icke blott sannolikt, vågar jag påstå, utan det är säkert, att om vi i fråga om provianteringsfrilager lägga hinder i vägen i afseende å spritdrycker, som utskottet här velat göra, drifva vi svenska fartyg och äfven utländska, som annars skulle velat proviantera i våra hamnar, att i stället göra detta hos våra grannar.

Om vi antaga utskottets förslag, göra vi oss själfva en björntjänst, men vi gagna därmed ovedersägligen våra grannar på vår egen bestnad.

Nykterhetsvännerna böra dock vara så nyktra, att de icke åsidosätta den fördelen, som indirekt beredes på att sälja brännvin, för en landets näring, då man i allt fall faktiskt icke genom förbud kan åstadkomma, att det förtäres en enda droppe mindre brännvin på vare sig svenska eller utländska fartyg, som besöka våra hamnar.

Utskottets förslag är enligt min mening opraktiskt, och jag yrkar i likhet med herr Trapp bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Friherre Beck-Friis, Carl Joakim: Herr Bäckström utgick tycktes det, då han yrkade bifall till utskottets hemställan, från den förutsättningen, att dessa provianteringsfrilager nästan uteslutande skulle komma att användas af den bohuslänska fiskarebefolkningen, och blefve så förhållandet skulle jag icke haft så mycket att invända mot utskottets ändringsförslag. Men dessa provianteringsfrilager lära väl äfven komma att användas af passagerarefartyg, som gå på utländska hamnar, och om man tänker sig, att ett fartyg i Öresund har att välja emellan t. ex. att gå in till Helsingör eller till Helsingborg, på hvilket senare ställe vin och whisky skulle vara undantagna från uppläggande på frilager, föredrager det alldeles gifvet den utländska hamnen. Det är därför jag anser att en sådan inskränkning icke bör ske, och tillåter jag mig yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Eklund: De synpunkter, som varit vägledande för utskottsmajoriteten vid afgörandet af denna fråga, hafva varit, att man hållit före, att man, om man nu ginge att inrätta en ny institution, borde i största möjliga mån borteliminera alla spritintressen för att icke ytterligare komplicera saken och åstadkomma svårigheter för åtgärder i och för en framtida nykterhetslagstiftning. Det säges ju visserligen, att detta icke rör vårt lands befolkning i någon större utsträckning, enär de fartyg, som vilja proviantera vid dessa frilager, antingen äro af utländsk nationalitet eller också sådana, som gå på utländsk fraktfart o. s. v. Men man får dock icke förbise det förhållandet, att äfven fiskarefartyg från vår västra kust här skulle kunna blifva i tillfälle att proviantera, och med afseende å dessa rör det ju således äfven den bofasta befolkningen i landet. Antag nu, att man inom den närmaste framtiden kan få fram hvad åtminstone vi nykterhetsvänner önska, men som måhända denna kammars majoritet icke vill vara med om, nämligen lokalt veto, så kommer det ju att verka på

det sättet, att inom det lokala vetoområdet möjligen existerade ett sådant där frilager, där sprit finnes att tillgå, visserligen endast afsedt för fartyg. Men i alla händelser skulle då inträffa det egendomliga förhållandet, att man på ett sådant område kunde försälja spritvaror, äfven om det blott gällde fartyg och fartygsbesättningar.

*Författnings-
förslag om
provianteringsfrilager.*
(Forts.)

Herr Trapp har likasom också finansministern framhållit att det skulle kunna medföra praktiska svårigheter, om utskottets förslag blefve antaget. Ja, det är ju ett påstående, som såvidt jag kan förstå icke är klart bevisadt, och vi kunna å vår sida bestrida riktigheten af det påståendet, och då får väl det ena påståendet vägas emot det andra. Och vidare vill jag säga, att hvad herr Trapp anförde kan också riktas mot Kungl. Maj:ts förslag, alldenstund enligt detta man ej å provianteringsfrilager kan erhålla svenskt brännvin. Det blir endast utländska spritvaror, som komma att tillhandahållas på dessa provianteringsfrilager, och vill man ha svenskt brännvin, blir man hänvisad att gå den vanliga vägen och vända sig till vederbörande utminuteringsbolag. Om man skall utdraga konsekvensen af hvad herr Trapp anförde, måste man väl medgifva, att äfven svenskt brännvin får intagas på provianteringsfrilager för att tillhandahållas till billigare pris än hvad det betingar, när tillverkningsafgiften kommer på det-samma.

Jag vill gärna medgifva, att jag anser att denna fråga icke är ur nykterhetssynpunkt så synnerligen stor; då anser jag, att i det fallet är det ofantligt mycket viktigare, att man i den nästföljande punkten går med på den åsikt, som reservanterna uttalat där, nämligen att man bör få bort spritvaror från frilagersinstitutionen, hvarigenom man ju äfven gifver uttryck för den uppfattningen, att man icke bör lägga svårigheter i vägen för den emotsedda nykterhetslagstiftningen.

Emellertid tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talman i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna betänkande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, såvidt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 28, såvidt det skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skall bifalla denna framställning oförändrad, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—89;

Nej—42.

*Författnings-
förslag om
frilager m. m.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda betänkande nr 29, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om frilager och om ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen om frihamn, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom proposition, nr 121, af den 22 mars 1912, hvilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att antaga i propositionen framlagda förslag till

a) förordning om frilager och

b) förordning om ändrad lydelse af §§ 1, 13, 15, 16, 18, 20 och 22 i förordningen den 15 november 1907 om frihamn.

Till bevillningsutskottet hade jämväl remitterats tre i anledning af förevarande proposition inom Riksdagen väckta motioner.

I motion nr 287 i Andra kammaren hemställde herr *Lithander*,

1:o att Riksdagen måtte afslå det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om frilager samt

2:o att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, dels i hvad mån tullnederlagsinstitutionen måtte kunna göras mera ägnad än nu att tillgodose exporthandelns kraf på rörelsefrihet, dels ock huruvida frilager kunde inrättas för förädling inom landet, inom eller utom frilagersområdet, af utländska för import eller reexport afsedda varor samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill dessa utredningar kunde gifva anledning.

Herr *Andersson* i Grimbo hemställde i motion nr 296 i samma kammare,

att § 19 i det af Kungl. Maj:t i proposition, nr 121, af den 22 mars 1912 framlagda förslaget till förordning om frilager måtte erhålla följande förändrade lydelse:

§ 19.

1. Gods kan från frilager uttagas:

för utförsel till utrikes ort eller sjövägen till svensk frihamn å annan ort;

för utförsel landvägen till frihamn i samma ort;
 för öfverflyttning till annat frilager; samt,
 hvad beträffar tullfritt gods, till fri disposition.

*Förjättnings-
 förslag om
 frilager m. m.
 (Forts.)*

2. Uttagning från frilager af gods i sådana kvantiteter och under sådana omständigheter i öfrigt, att bestämmelsen i § 15 uppenbarligen komme att därigenom kringgås, må icke medgifvas.

I Kungl. Maj:ts förslag hade ifrågavarande § 19 i förordningen om frilager följande lydelse:

1. Gods kan från frilager uttagas:

för utförsel till utrikes ort eller sjövägen till svensk frihamn å annan ort;

för försändning sjövägen eller landvägen till annan stad, där tullkammare under tullförvaltares öfverinseende finnes;

för utförsel landvägen till frihamn i samma ort;

för öfverflyttning till annat frilager eller för uppläggning å nederlag å samma ort; samt

efter förtullning eller till fri disposition.

2. Förtullning af gods, som uttages från frilager, skall ske efter de taxor och författningar, som äro gällande, då uttagningen äger rum.

3. Varor, beträffande hvilka i tulltaxan stadgas, att afdrag i vikten ej skall göras för askar, fodral, omslag, kartor m. m., må icke från frilager uttagas för uppläggning å nederlag, med mindre de äro emballerade på sådant sätt, som eljest vid införsel af enahanda varor är brukligt. Ej heller må dylika varor, med mindre emballeringen är på nämnda sätt verkställd, från frilager uttagas för att efter förtullning införas i landet, så framt de icke äro vid förtullning från frilager underkastade särskild förhöjd tullafgift.

4. Uttagning från frilager af gods i sådana kvantiteter och under sådana omständigheter i öfrigt, att bestämmelsen i § 15 uppenbarligen komme att därigenom kringgås, må icke medgifvas.

Slutligen hade utskottet yttrat sig om den tredje af de i anledning af föreliggande kungl. proposition väckta motionerna. Densamma, nr 103 i Första kammaren, var väckt af herr *Bäckström*, som hemställde, att § 17 mom. 1 a) i Kungl. Maj:ts förslag till förordning om frilager måtte erhålla följande lydelse:

»*brännvin och sprit, alla slag, samt vin*, så framt varan ej skall inom frilagret användas vid beredning af andra tillverkningar.

Propositionen innehöll härom i § 17 följande stadgande:

1. Å frilager må intagas såväl tullpliktigt som förtulladt och tullfritt gods, med undantag af:

a) brännvin och sprit af säd, potatis eller andra jordfrukter, med undantag af whisky, så framt varan ej skall inom frilagret användas vid beredning af andra tillverkningar.

Utskottet hade i förevarande betänkande på anförda grunder hemställt,

1) att Riksdagen måtte, med afslag å förevarande motioner II: 287 och I: 103, antaga Kungl. Maj:ts framlagda förslag till förordning om

Första kammarens protokoll 1912. Nr 34.

Författnings-
förslag om
frilager m. m.
(Forts.)

frilager, dock att § 2 moment 2 i förordningen skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»2. Hvarje utgång från frilager skall särskildt bevakas, och *skola, i den mån generaltullstyrelsen finner nödigt, vaktrum anordnas*; dock att, där från frilager finnas utgångar, hvilka icke begagnas för trafik, utan allenast äro afsedda att komma till användning i händelse af eldfara eller annat olycksfall, generaltullstyrelsen äger medgifva befrielse från skyldigheten att särskildt bevaka sådan utgång.

Vederbörande tulltjänsteman äger, där han anser anledning därtill förefinnas, låta å en hvar, som lämnar frilagret, verkställa kroppsvisitation i den ordning tullstadgan föreskrifver, dock utan att vara underkastad påföljd, i händelse underslef finnes icke hafva ägt rum»;

2) att Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i gällande förordning om frihamn måtte af Riksdagen antagas; samt

3) att Riksdagen måtte i anledning af herr Anderssons i Grimbo ofvannämnda motion, II: 296, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte för nästkommande års Riksdag framlägga förslag rörande den minsta kvantitet dels af spannmål dels ock af andra varor, som finge på en gång införas från frihamn eller frilager, eller ock till bestämmelser, som eljest möjliggjorde att förbudet mot detaljhandel inom frihamn och frilager kunde på ett betryggande sätt genomföras.

I Kungl. Maj:ts förslag lydde § 2 mom. 2 i förordningen om frilager sålunda:

2. Hvarje utgång från frilager skall särskildt bevakas, och skall invid hvarje utgång finnas vaktrum; dock att, där från frilager finnas utgångar, hvilka icke begagnas för trafik, utan allenast äro afsedda att komma till användning i händelse af eldfara eller annat olycksfall, generaltullstyrelsen äger medgifva befrielse från skyldigheten att särskildt bevaka sådan utgång och att vid densamma inrätta vaktrum.

Vederbörande tulltjänsteman äger, där han anser anledning därtill förefinnas, låta å en hvar, som lämnar frilagret, verkställa kroppsvisitation i den ordning tullstadgan föreskrifver, dock utan att vara underkastad påföljd, i händelse underslef finnes icke hafva ägt rum.

Reservationer hade afgifvits

a) af herr *Lyckholm*, som hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 121, icke måtte af Riksdagen bifallas; och

b) af herrar *Bäckström, Eklund, Ollas Ericsson, Byström, Christiernson* och *Larsson* i Klagstorp, friherre *Palmstierna* samt herrar *Hedström, Rundgren* och *Söderberg* i Hobbörn, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, med bifall till herr *Bäckströms* i ärendet väckta motion, måtte besluta, att § 17 mom. 1 a) af den i Kungl. Maj:ts proposition nr 121 föreslagna förordningen om frilager måtte erhålla följande lydelse:

»*brännvin och sprit, alla slag, samt vin*, såframt varan ej skall inom frilagret användas vid beredning af andra tillverkningar».

Herr Lyckholm: Då jag i denna fråga är reservant ber jag att få med några ord utveckla, hvarför jag icke kunnat gå med på utskottets betänkande.

Då ett motsvarande förslag förelåg vid 1907 års riksdag, blef det på bevillningsutskottets hemställan förkastadt på den grund, att man önskade, innan frilagersinstitutionen infördes, få en revidering af den dåvarande tulltaxan. Dessliques gjorde sig betänkligheter gällande mot att från frilagret infördes gods i annat emballage, än det från utlandet infördes till frilagret. Såsom skäl för afslaget åberopades äfven, att i frilagersförslaget var intagen en paragraf, att detaljhandel från frilager skulle vara förbjuden. Denna paragraf återfinna vi nu i detta förslag i § 15, som lyder: »Inom frilagar må ej idkas detaljförsäljning af därstädes befintliga varor».

Riksdagens skrifvelse af år 1907 innehöll en uppmaning till regeringen om utredning angående detaljhandel på den grund, att, enligt hvad Riksdagens skrifvelse framhöll, hvarken i denna författning eller i den gällande lagstiftningen finnes någon allmän föreskrift om hvad som bör förstås med detaljhandel. Denna utredning har ännu icke blifvit färdig. Visserligen har frågan den 5 november 1907 blifvit hänvisad till kommerskollegium för utredning, men kollegium har i denna fråga mötts af betydande svårigheter. Departementschefen säger i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, att lösningen af denna fråga erbjuder afsevärda svårigheter, men att detta förhållande dock icke torde kunna utgöra hinder för frågans upptagande till förnyad behandling. Då 1907 års riksdagsskrifvelse framhöll, att en utredning af denna fråga vore af synneligen stor betydelse, synes det mig också, såsom jag i min reservation har betonat, att man skulle samtidigt med antagande af frilagersförslaget äfven hafva kunnat antaga ett förslag om hvad som menas med detaljhandel. Och jag håller för min del före, att om Riksdagen nu antager utskottets förslag om skrifvelse till regeringen och vi måhända till nästa års riksdag få oss förelagdt ett sådant förslag, så kan det inträffa att förslaget blir af den art, att det icke tillfredsställer vare sig köpmännen eller industriens idkare och ännu mindre Riksdagen. Om Riksdagen nu antar utskottets förslag, att denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1913, kan Riksdagen då råka i det dilemma, att Riksdagen tvingas att antaga ett förslag, hvarmed ingen är belåten. Och det är väl ändå, synes det mig, icke riktigt, att man under sådana förhållanden nu skulle vara färdig att antaga det här framlagda förslaget.

På grund af hvad jag nu anfört samt på grund af 1907 års skrifvelse och särskildt med hänsyn till hvad som i afseende å detaljhandeln yttras i utskottets betänkande å sid. 17 i första, andra och tredje stycket, ber, jag herr talman, att få yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets förslag.

Herr Karlsson: Jag skall först be att få erinra om det förhållandet, att förslag till frilager ju åtskilliga gånger varit föremål för Riksdagens pröfning. Senast framlade den regering, som företrädde den nuvarande, år 1907 ett liknande förslag. Alltså var äfven den

*Författnings-
förslag om
frilager m. m.*
(Forts.)

*Författnings-
förslag om
frilager m. m*
(Forts.)

regeringen öfvertygad om nyttan af den institution, som det nu är fraga om. Då ansåg emellertid Riksdagen, att man icke hade en nog modern tulltaxa, för att kunna våga sig på experimentet med ett frilager. Nu hafva vi emellertid erhållit en ny och modern sådan taxa. Därför bör numera den farhåga vara häfd, som man hyst på ultraprotektionistiskt håll, nämligen, att de varor, som komma in till frilagret, sedan skola från detta kunna komma in i landet och där lättare konkurrera med de inländska fabrikaten, än varor, som på vanligt sätt importeras.

Nu gällande tulltaxa innehåller sannerligen tillräckligt dryga tullsatsen för att kunna hindra oberättigad konkurrens äfven från frilager. Men dessutom innehåller det föreliggande förslaget sådana bestämmelser, att varor, som skola flyttas från frilager till exempelvis nederlag, skola vara emballerade på sådant sätt, som eljest är brukligt vid införsel af dylika varor; och om de införas utan emballage, skola de åsättas en förhöjd tullafgift. Dessa förhöjda tullsatsen innehållas i en proposition, som kammaren kommer att få behandla efter den nu förevarande, nämligen propositionen nr 84, som handlar om förhöjda tullafgifter för varor af sagda slag. Dessutom innehåller ju förslaget ytterligare bestämmelser, som syfta på samma mål, nämligen att icke gifva dessa varor, som komma från frilagret, starkare konkurrenskraft än varor, som på annat sätt införas från utlandet. Sålunda meddelas här exempelvis förbud för att inom frilagret utföva sådan verksamhet, som i följd af gynsamare produktionsvillkor är ägnad att å den inhemska marknaden afsevärdt skada inom riket drifven enahanda verksamhet.

Ytterligare en punkt i det kungl. förslaget, som jämte sin hufvuduppgift att tillgodose den svenska detaljhandels kraf, skulle vara ägnad att skydda den svenska produktionen, är den bestämmelse i § 15, som den föregående talaren uppehöll sig vid och som lyder så: »Inom frilager må ej idkas detaljförsäljning af därstädes beifntliga varor.» Nu gör herr Lyckholm den anmärkningen, att det icke finnes någon definition öfver hvad som menas med detaljförsäljning. Med anledning af att Riksdagen redan år 1907 uttalat sig i den riktning, att bestämmelser angående hvad som menas med detaljförsäljning borde vara utfärdade, men att sådana ännu icke tillkommit, har utskottet förordnat, att man redan till nästa år måtte få bestämmelser i detta afseende. Om nu utskottets förslag af kamrarne biträdades, kan man ju vara förvissad om, att Kungl. Maj:t redan till nästa år inkommer med förslag i ärendet, och då skall det väl ändå icke egentligen vara någon fara för handen: förordningen träder ju nämligen icke i kraft förr än den 1 januari 1913, och den 15 januari sammanträder Riksdagen, och man kan väl vara förvissad om, att Kungl. Maj:t efter ett så bestämdt uttalande af Riksdagen, som innehålls i det förslag, som utskottet framlagt, till den tiden skall hafva ifrågavarande förslag i ordning. Man bör ju, när man bedömer denna sak, ändå hafva i minnet, att i snart sagdt alla länder, där det finnes ett genomfördt protektionistiskt system, såsom nu är fallet i vårt land, man äfven ansett det vara nödvändigt

att för transitohandeln och för förädlingsindustrien införa anstalter, motsvarande dem, som detta frilager afser att fylla.

Jag skulle för öfrigt gent emot herr Lyckholm vilja spela ut ett annat namn, som jag tror bör väga något hos dem, som hafva särskildt starkt protektionistiska åsikter och därför anse sig böra med en viss misstro se på det föreliggande förslaget. Jag vill erinra därom, att utskottets vice ordförande herr Vennersten, som varit med om den nya tulltaxans utarbetande, som varit med vid de i Tyskland förda förhandlingarna rörande handelstrakten och som i öfrigt på detta område har en ganska stor erfarenhet, som är stor textilindustri-man — och jag vill framhålla, att det är särskildt för textilindustrien, som det på vissa håll hysts farhågor — jag säger, att herr Vennersten, som har alla dessa förutsättningar att bedöma saken, varit med om förslaget. Jag säger detta för att lugna dem, som möjligtvis i den trängsel, hvilken för närvarande råder bland de ärenden, som ligga på Riksdagens bord, icke haft tillfälle att sätta sig så in i denna fråga, som önskvärdt varit. Jag nämner det namn jag nämnt, för att de må kunna vara öfvertygade, att denna sak pröfvats i alla dess detaljer inom utskottet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad, Ernst: Jag vill beklaga, att utskottet visat sig så släpphänt i fråga om den kungl. propositionen, och jag kan icke förklara det på annat sätt, än att den kungl. propositionen, som aflämnades den 22 mars och blef behandlad först efter påsk, kommit med i den riksdagsbrådska, som råder efter påsk. Jag vill också erinra om, att såväl frågan om frihamn som frågan om frilager voro före år 1907, men att Riksdagen då afvisade frågan om frilager. Orsaken till denna utgång torde i viss mån kunna tillskrifvas den motion, som då afgafs af herr Lithander och på hvilken jämväl finnas, bland andra, namnen Almström, Håkansson, Carl Klingspor m. fl. Däri afvisades, såsom nu blifvit antydt, förslaget om frilager.

Jag skall göra några få utdrag ur den nämnda motionen, blott för att i korthet belysa hvad som var orsakan till, att man då afslog förslaget om frilager.

»Vid de tillfällen», heter det, »då jag haft skyldighet att deltaga i beslut rörande frilagers införande i Sverige, har jag noga vägt skälen för och emot. Att söka utröna om den *vinst*, som därigenom till äfventyrs kunde tillskyndas vår handel, i någon mån kan uppväga den *skada*, som eventuellt frilager skulle tillskynda vår industri, detta har för mig varit den viktigaste uppgiften.» Och vidare: »Hvad den så mycket åberopade reexporten angår, äro uppgifterna mycket sväfvande om *hvad* och *hvar*t vi skola reexportera. Och det måste så vara, ty ingen grund finnes för att i nämnvärdt högre grad kunna främja denna art af handel genom frilagret än som redan kan ske genom transitoupplags- och nederlagsrätten. Hvar är *vårt uppland*, till hvilket vi skola reexportera importerade varor? — — — För mig står det således såsom något alldeles klart, att Sveriges geografiska läge icke är gynnsamt för reexporthandel med närgränsande länder, enär Tysk-

*Författnings
förslag om
frilager m. m.*
(Forts.)

Författnings-
förslag om
frilager m. m.
(Forts.)

land och Danmark ligga så att säga i förhand och förhindra, att denna art af handel någonsin kan blifva af betydighet för vårt land. Den skulle eljest redan för längesedan hafva uppblomstrat, ty i vår nederlags- och transitoupplagsrätt hafva vi odisputabelt haft de lättnader, som varit behöfliga för att bedrifva reexporthandel med de flesta slag af handelsvaror. »

Ytterligare säger motionären: »Af det ofvan sagda bör redan framgå, att frilager hos oss är *obehöfligt*, då vi redan hafva en liknande rättighet i nederlags- och transitoupplagsrätten, hvilken icke finnes i Köpenhamn.

Nederlag kan, i motsats till frilager, begagnas af *alla* köpmän, i alla stapelstäder och utan andra anordningar, än att säkra förvaringsrum med säkra lås finnas. På nederlag kunna varor kvarligga intill fem år, och den ringa afgiften af 1 procent af tullbeloppet möjliggör dess användning i vidsträckt skala för uppläggning af nödvändighetsvaror, hvaremot det måste erkännas, att det icke lämpar sig såsom uppläggnings- och försäljningslokal för väfnader, handtverksindustriens alster, lyxvaror och i allmänhet sådana artiklar, som skola utväljas efter färger, mönster och modeller.

Man kan helt visst också säga, att frilagret likasom det därmed nära sammanhängande kreditupplaget är farligt för ett industriellt land, emedan det så godt som *framtvingar* afsättning inom detsamma af utlandets industrialster. En öfvermäktig konkurrens från andra länder — hos oss i synnerhet Tyskland — flyttas direkt in på lifvet på den svenska industrien, och för denna fara få vi väl icke blunda, såvida vi icke äro likgiltiga för vårt eget lands bästa.»

Det är i korthet några få uttalanden, som återfinnas i den nämnda motionen, och jag tror, att de tankar, som däri innehållas, ännu i dag äro bärkraftiga.

Sedan dess ha vi arrangerat en s. k. svensk vecka, där man skulle påvisa, huru Sverige tillverkar de flesta artiklar, som alltså kunnat köpas af inhemsk kvalitet, så att man slipper importera sådana utifrån. Men hvad tjänar det till, att man här drifver fram deviserna: »Gynna svensk industri!», »Köp svenska varor!», när man lagstiftar i alldeles motsatt riktning? Det här förslaget innebär, att, om den minsta grad af bearbetning af en vara verkställs på frilager, man kan fritaga utläningen från att angifva den rätta ursprungsbeteckningen. Jag tänker mig t. ex., att man importerar en massa halsdukar och blott syr på dem ett spänne i frilagerslokalerna; man aflägsnar då där helt enkelt eller sätter aldrig dit någon beteckning, som angifver, att det är utländsk vara — den är fabricerad i Sverige, heter det. Men det är däri jag anser, att vi hafva vårt rätta skydd, att man påvisar, att varorna verkligen äro utländska, och att man påvisar för köparne, att, om de vilja hafva svenska varor, de skola se upp med ursprungsbeteckningarna. Men dessa förstår utläningen att aflägsna på ett behändigt sätt. Och det är det, som är olyckan med oss svenskar, att vi icke förstå att tillverka och afyttra denna massa af småartiklar, som tyskarne äro så skickliga att producera och skicka öfver till oss i vagnslaster. Vi hafva nu fått ångfärjan, och denna är ägnad att befordra afsättningen af just dessa industri-

alster från Tyskland. Under det att vår export omfattar hufvudsakligen halffabrikat och råvaror samt hvarjehanda tyngande gods, förstå tyskarne att förse oss med dessa ytterligt billiga, men svaga industrialster. Det är därför jag anser det vara en obetänksamhet att nu gå med på frilager, och jag ser ingen som helst skada i, att vi kvarblifva vid våra gamla bestämmelser i detta fall, ty jag är öfvertygad om, att Tyskland med afseende å sina tillverkningar förstått att tillvinna sig så många fördelar, att vi ej behöfva gå vidare.

*Författnings-
förslag om
frilager m. m.
(Forts.)*

Här har anförts såsom en rekommendation för utskottets förslag, att till och med herr Vennersten gifvit det sin röst. Jag kan ej tilllåta mig någon som helst gissning om hans ståndpunkt i detta fall, men det torde vara möjligt, att de, som voro med om underhandlingarna i Tyskland, känna sig i viss mån bundna af ett och annat, jag vill ej säga: i förhastande gifvet löfte, men från de tyska underhandlarnes sida framhållet önskemål, för hvilket man nu låter detta passera, i tanke att framtiden får visa, hur det utfaller. Måhända torde herr Vennerstens tunga vara bunden just af något sådant. Och jag vill säga, att, fastän den föregående talaren påstår, att det är en rekommendation, att herr Vennersten tiger, jag ändå är lika öfvertygad, att man kan kvarblifva på den gamla ståndpunkten, oafsedt herr Vennerstens ståndpunkt.

Jag ber att få yrka afslag å den kungl. propositionen.

Friherre Fleming: Den förre ärade talaren tycktes mig utgå ifrån, att vi skulle inom utskottet hafva behandlat den här frågan litet för lättvindigt och icke så mycket tänkt på den svenska industrien. Men jag vill säga, att denna har nog legat många varmt om hjärtat, och bland dem, som varit mycket betänksamma, huruvida de skulle rösta för bifall till förslaget, har jag varit. Då jag emellertid slutligen gjort detta, bör jag kanske få anföra mina motiv därför.

Jag anser, att det icke kan bestridas, att, såsom denne förre talaren sade, detta frilager kan i vissa fall vara till nackdel för den svenska industrien. Men å andra sidan, då från handelns målsmän så många gånger framförts såsom ett önskemål att få denna lättnad för handeln, som ett frilager skulle innebära, kan jag icke neka, att ett tillmötesgående af denna begäran har ett visst berättigande. Jag är också af den öfvertygelsen, att för befordrandet af vår svenska industri kräfves, att det kommer upp en bättre handelskår, om jag så får säga, än den som nu finnes. Om handeln kan ryckas upp genom att detta dess önskemål främjas, så bör detta äfven blifva till fördel för svensk industri. Det gäller att väga de nackdelar, som kunna finnas, mot de fördelar, som kunna vinnas, och därefter afgöra, hvilka som äro störst, fördelarna eller nackdelarna. Jag tilltror mig icke att kunna afgöra detta, men jag vill tro, att fördelarna skola kunna bli så stora, att nackdelarna af förslaget därigenom kunna uppvägas. Det har sagts, att alla dessa institutioner skulle innefatta ett försök att rycka upp den svenska handeln, och under den förutsättningen, att därigenom äfven den svenska industrien så småningom skall få nytta af dem, har jag gått med på förslaget.

*Författnings-
förslag om
frilager m. m.*
(Forts.)

Men då jag har ordet, tillåter jag mig att, med hänsyn till den svenska industrien, till regeringen och särskildt chefen för finansdepartementet rikta en vördsam anhållan, att regeringen måtte använda den makt, som ligger i Kungl. Maj:ts hand, att ordna så, att verkligen i denna fråga, liksom i den följande om tullrestitutionsupplag, den befarade skadliga inverkan på industrien icke kommer till synes. Jag tror, att detta skall vara möjligt, och jag har förhoppning, att det skall komma att så ske.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet, friherre Adelswärd: Reservanternas förnämsta invändning mot Kungl. Maj:ts förslag är, att några bestämmelser icke nu blifvit af Kungl. Maj:t framlagda angående detaljhandel och hvad därmed menas. Det är redan omnämndt i den kungl. propositionen, att en utredning sedan länge pågår inom kommerskollegium, fastän den dessvärre icke fortskridit så långt, att den kunnat samtidigt framläggas. Emellertid ber jag få försäkra kammaren, att man säkerligen inom en icke så aflägsen tid skall kunna få denna utredning färdig och att således den fara, som kan ligga däri, att icke några bestämmelser finnas om detaljhandeln, inom kort tid blir undanröjd.

Här har en ärad talare nyss uppläst utdrag ur en motion från ett föregående tillfälle, då denna fråga var före vid Riksdagen. Såsom hufvudskäl mot frilagersinstitutionen angafs däri, föreföll det mig, att reexport skulle vara något för Sverige onaturligt, och att vi aldrig skulle kunna få någon nytta af frilager, därför att grannländerna hade så mycket större förutsättningar för att drifva den reexporthandel, som frilager är afsedt att tjäna. Det är sannt, att hittills i Sverige icke bedrifvits någon reexport i större skala, men orsaken därtill har just varit, att frilagers- och frihamnsinstitutionerna icke funnits. För man döma efter hvad handelskammare och köpmän, som drifva import och export, säga, måste man komma till den bestämda uppfattningen, att här verkligen finnas stora förutsättningar äfven hos oss för att drifva en omfattande reexporthandel. Och jag har hört uttalas enskildt från många köpmän — men äfven af handelskammare — den bestämda uppfattningen, att så är förhållandet, och att de önska att nödiga anordningar måtte vidtagas för att reexporthandel skall kunna bedrifvas i större utsträckning än hittills. Det är gifvet att om sådana möjligheter beredas, detta kommer att utgöra ett godt stöd för såväl vår sjöfart som för vår handel. Det synes mig därför vara allt skäl att äfven på detta sätt befordra dessa näringar. Jag vågar således bestrida det påstående, som här gjorts, att reexporthandeln skulle sakna betydelse för Sverige, och att Sverige skulle sakna förutsättningar för densamma.

Då så är, synes det mig, att kammaren bör begagna den möjlighet, som nu gifves, att understödja detta slag af handel genom att bifalla Kungl. Maj:ts proposition angående frilager.

Herr Ekman, Johan Emilson: Ehuru herr statsrådet och chefen för finansdepartementet just pointerat handels intresse i denna fråga, vill jag icke underlåta att påpeka, att sedan Riksdagen gått in

på att frihamnar få finnas, konsekvensen bjuder, att Riksdagen icke nekar sitt samtycke till frilager. Ty hvad är det för skillnad mellan dem båda? Frihamn är icke något annat än ett frilager med hamn. Nu är det sannt, att Riksdagen gick in på, att man skulle få ha frihamnar, men vägrade sitt samtycke till frilager. Anledningen var antagligen den, att tulltaxan då icke var i det skick, att man kunde medgifva införsel från frilager, ity att man befarade, att tullnedsättningar därigenom skulle komma till stånd. Detta har nu ändrats genom en omläggning af tullsatserna, så att det icke längre är möjligt att befara någon nedsättning. Det finnes då, synes det mig, ingen anledning att nu icke gå in på frilager. Herrarna veta icke och kunna icke veta — ty det har ännu icke funnits något exempel på det — hvilka stora svårigheter finnas för anordnandet af en frihamn. Det är sådana betydande kostnader, att man ännu icke kommit långt med afseende på frihamnar, ehuru flera städer reflektera på att lägga sig till med sådana. Men kostnaderna och andra, lokala förhållanden hindra det. Frilager däremot är lättare att inrätta. Det kan inrättas hvar som helst och kan komma till stånd med mindre kostnader.

Att svårigheter för industrien skulle kunna uppstå, kan jag icke fatta, ty man får ju betala samma tullsats vid införsel från frilager, som när varan införes från utlandet, och att varan finnes till hands, utgör ju icke så stor skillnad. Den kommer så lätt från utlandet, att det icke kan bli någon stor skillnad. Men äfven om så skulle vara, bör man ju konsiderera äfven handelns intressen.

Här har sagts, att det icke finnes någon reexport, någon återut-försel efter ompackning och behandling af varorna. Men huru skulle en sådan kunna hafva tagit fart, då vi icke haft något frilager eller någon frihamn? Först då vi fått en sådan, kommer också reexporten så småningom att framväxa.

Man säger, att det är nog med nederlag och transitoupplag. Om man nu har dessa, så är väl frilager icke farligare än de föregående institutionerna. Då är väl dess införande icke något riskabelt. Jag är rädd för, att det är något för tullvännerna motbjudande i ordet frilager, i det att de tänka, att det skulle bli någon frihandel. Detta är ju icke förhållandet. Det skulle ju bli precis samma tullgräns mellan frilager och det egna landet som det är mellan utlandet och det egna landet.

Det är fullkomligt inkonsekvent att icke taga förslaget. Och i egenskap af köpman ber jag, att herrarna ville godkänna utskottets förslag, till hvilket jag, herr talman, yrkar bifall.

Herr Eklund: Herr Lindblad uttalade den förmodan, att bevillningsutskottet icke egnat denna fråga tillräcklig undersökning. Friherre Fleming har redan framhållit, att denna herr Lindblads förmodan icke har fog för sig, utan att utskottet mycket grundligt och sakligt sökt utreda den föreliggande frågan. Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på, att Riksdagen i sin skrifvelse den 24 maj 1907 uttalat, att den institution, hvarom det nu är fråga, nämligen frilagersinstitutionen, likaväl som frihamnsinstitutionen torde komma att medföra afsevärda fördelar för sjöfart och industri äfvensom för handel, men att Riks-

Författnings-
förslag om
frilager m. m.
(Forts.)

dagen likväl vid ifrågavarande tillfälle icke ansåg, att man borde taga frilagersinstitutionen, därför att proportionen mellan tullen å färdiga produkter, å ena sidan, och tullsatserna för halffabrikat och beredningsämnen, å andra sidan, icke kunde anses då vara rätt afvägd, utan att någon åtgärd i detta syfte först måste vidtagas. Nu föreligga i bevillningsutskottets nästföljande betänkande dessa väl afvägda tilläggs-tullar, och det förefaller mig då, som om de betänkligheter, som uttalades år 1907, skulle vara tillräckligt häfda. Det har åtminstone förefallit mig, att Riksdagen fullständigt anslutit sig till frilagersinstitutionen, och således har jag varit öfvertygad om, att något principiellt motstånd nu icke skulle möta.

Herr Lindblad förklarade vidare, att man redan nu har åtskilliga möjligheter, nämligen att utföra transitohandel från nederlag o. s. v. Men detta bestrides ju af affärsmännen, hvilka upprepade gånger mycket enträget anhållit att få frilagersinstitutionen införd. Och hvarför skulle man icke kunna göra ett försök i detta hänseende? Herr Lindblad säger, att Sveriges läge icke är sådant, att det passar för Sverige att drifva handel på andra länder. Läget torde ej ensamt vara afgörande. Att sådant icke skett beror helt säkert i mycket på bristande företagsamhet och andra omständigheter. Och hvarför skulle man icke kunna försöksvis införa en sådan institution som denna, då den finnes i våra grannländer? Jag hyser således den förhoppningen, att Riksdagen icke vill motsätta sig antagandet af det nu framlagda förslaget.

Jag ber också, herr talman, att få fästa uppmärksamheten på en annan reservation till utskottets betänkande, däri icke mindre än tio ledamöter eller halfva antalet af utskottets samtliga ledamöter reserverat sig på en punkt i det föreliggande förslaget, nämligen i fråga om paragraf 17 mom. 1. Det rör samma sak, som var å bane nyss, då vi behandlade frågan om provianteringsfrilager, nämligen att det icke skulle medgifvas frilagersrätt för brännvin och sprit af alla slag samt vin. Jag nämnde, då jag hade ordet i den förra frågan, att jag ansåg det mycket viktigare, att få denna princip införd i fråga om frilager än i fråga om provianteringsfrilager. Ty ifall frilagersinstitutionen skulle komma att vinna afsevärd omfattning, skulle man, om Kungl. Maj:ts och utskottets förslag antoges, bereda möjlighet för en ny rusdrycksindustri. Visserligen kommer ju en stor del af varorna i befintligt skick eller efter beredning att gå till utlandet, men det är icke heller förmenadt att uttaga varorna och försälja dem på varligt sätt i affärerna i vårt eget land. Det förefaller mig då, som om man, ifall man går med på Kungl. Maj:ts förslag oförändradt, hvilket i detta afseende tillstyrkts af utskottets majoritet, och man framdeles skulle vilja ordna vår nykterhetslagstiftning på ett rationellt sätt, fått fram ett nytt ekonomiskt intresse, som lägger nya hinder i vägen för lösande af alkoholfrågan. Jag har anledning förmoda, att betänkligheterna icke äro så stora mot reservanternas förslag i nu föreliggande fråga som mot krafvet på tillämpning af denna princip i den nyss behandlade frågan. Herr Stendahl har redan uttalat, att han ansluter sig till reservanternas ståndpunkt i den föreliggande frågan. Och jag

har anledning förmoda, att icke heller från herr statsrådets sida samma *Forfattnings-* betänkligheter möta mot ett godkännande af reservanternas ståndpunkt. *förslag om*

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets *frilager m. m.* förslag, dock med den ändring som förefinnes i den reservation af *(Forts.)* herr Bäckström m. fl., som är fogad vid utskottets betänkande.

Herr Stendahl: I själfva saken är jag fullt enig med utskottet om att frilager bör inrättas. Våra affärsmän ha länge känt tyngden af det försteg, som den köpenhamnska frihamnen gifvit de danska köpmännen.

Inrättandet af frilager här i vårt land skulle gifvetvis bli en lättad för våra köpmän i fråga om den utländska konkurrensen inom vårt eget uppland. Nu äro vi upplandet för Danmark och den danska frihamnen, men om vi själfva inrättade frilager och frihamnar, komme vi att återeröfra vårt eget uppland.

I fråga om reexporten tror jag, att man icke gärna nu kan med säkerhet yttra sig om denna, men det finnes dock möjlighet för att reexport kan uppärbetas, om detta underlättas genom frilagets inrättande.

I frågan om förbud för sprit och vin inom frilager är jag, såsom jag vid föregående fråga omnämnde, fullt ense med reservanterna herrar Bäckström, Eklund m. fl. Redan med de förhållanden, som nu existera beträffande nederlagsrätt, har man sorgliga exempel på, huru utländska handelsagenter begagna sig af dessa nederlag för att här i Stockholm med vindragarelaget och ångbåtskommissionärer såsom mellanhänder vid försäljning af sina varor undandraga sig att utgifva den utminuteringskatt, som för svenska försäljare utgår till kommun och stat.

Det är visserligen sannt, att i förslaget bestämmes, att detaljhandel inom frilager skall vara förbjuden, men säkert är, att om man utvidgar möjligheten för utlåningar att här idka handel med sprit, man tillfogar landet ekonomisk förlust.

Det är detta sakförhållande som gör, att jag förenar mig med reservanterna, och icke nykterhetsskäl.

De ekonomiska skälen anser jag vara fullt ut lika bärande som de nykteristiska funderingarna.

I fråga om reservationen är det i sak äfven en ganska allvarlig fråga att taga i öfvervägande nämligen, att, om man släpper lös och tillåter sprit och vin att komma med i frilager, man sedan, om man skulle vilja inskränka denna rätt, har möjlighet att komma i förvecklingar med de länder som ha fördel af att idka direkt sprit- och vinhandel i vårt land.

Jag anser det därför betänkligt att vidtaga sådana åtgärder som de nu ifrågavarande, särskildt som frågan om brännvinshandeln ligger under utredning.

På dessa skäl tillåter jag mig att förena mig med reservanterna herrar Bäckström, Eklund m. fl., och instämma i herr Eklunds yrkande.

Herr Lyckholm: Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade, att, ifall detta förslag blir af Riksdagen antaget, för-

Förjattnings-
förslag om
frilager m. m.
(Forts.)

slaget om detaljhandel skulle kunna vara färdigt inom en icke så aflägsen tid. I anledning af detta yttrande ber jag att få till herr statsrådet framställa en anhållan, att ett sådant förslag måtte bli så tidigt färdigt, att det kan skickas till vederbörande industriella sammanlutningar och handelskammare, på det att desamma måtte sättas i stånd att yttra sig öfver detsamma.

Herr Karlsson: Efter de många yttranden, som förekommit till förmån för den kungl. propositionen, vill jag begränsa mig att endast säga några ord med anledning af herr Lindblads yttrande om herr Vennersten. Jag ber då att få säga det, att hade jag kunnat drömma om, att herr Vennersten skulle bli på ett så förolämpande sätt behandlad af herr Lindblad, skulle jag hafva aktat mig för att nämna hans namn. Det måste anses vara en förolämpning mot herr Vennersten att insinuera om honom, att han vid underhandlingarne om handelstraktaten med tyska riket genom hemligt löfte på något sätt bundit sin handlingsfrihet här i Riksdagen. Om detta vore sant, skulle det icke vara lämpligt för honom att vara ledamot af bevillningsutskottet. Jag misstänker emellertid, med den kändedom jag har om herr Lindblad, att han här använt sig af sin gamla taktik att söka misstänkliggöra hvad andra talare yttrat. Jag nämnde här herr Vennersten såsom en inom det protektionistiska lägret aktad auktoritet. Men jag upprepar det, att hade jag anat, att herr Vennersten skulle bli så behandlad, som han blef af herr Lindblad, så hade jag icke gjort det.

Herr Lindblad, Ernst: Jag är öfvertygad om, att mina ord såsom de stenografiskt upptecknats, icke innebära någon förolämpning mot herr Vennersten. Jag har endast uttalat, att det kan tänkas, att en person, som deltagit i underhandlingar med främmande makt, finner sig förhindrad att uppträda mot en stat, med hvilkens representanter han underhandlat och därvid han utverkat vissa fördelar för svenska industrien och handelsutbytet. Mot herr Karlsson vill jag säga, att om herr Vennersten icke är lämplig för bevillningsutskottet, så har han icke själf dragit försorg om sitt inval i utskottet, utan det är Andra kammaren, som gjort det, och han har därvidlag icke något fel eller någon förtjänst. Jag har emellertid ej sagt ett ord om den saken.

När jag nu blifvit nödtvungen att begära ordet, vill jag äfven säga, att då här representanter från Göteborg och Stockholm uppträda för att förorda detta förslag om frilager, förvånar det mig icke alls, ty det är handels representanter i första rummet, som yrka på att få frilager. Och det få vi väl erkänna, att detta gynnar handeln, men om det gynnar industrien, därpå tviflar jag högeligen. Det är hvarken första eller sista gången, som det visar sig, att handels representanter icke alltid vilja gynna den svenska industrien; de handla lika gärna med utländska varor, när de på dem förtjäna bäst.

Jag har åberopat förhållandet med svenska veckan, och det måste anföras såsom ett beklagligt faktum, att åtskilliga köpmän under den veckan icke drogo sig för att skylta med utländska varor i sina fönster

under förebärande, att det skulle vara svenska varor, men de, som voro inne i saken, kunde påvisa, att det var utländska varor.

Jag finner det helt naturligt, att representanterna för de stora städerna vilja gynna handeln, men icke tänka på industrien. Vi svenskar hafva alltid dragit det kortaste strået i handeln med utlandet, framför allt Tyskland, därför att vi förstå icke, att vi böra i främsta rummet använda våra egna tillverkningar.

Jag vill icke uppehålla kammaren längre, men jag har varit nödsakad att bemöta hvad som yttrades af herr Karlsson.

Herr Swartz: Den siste ärade talaren försökte att misstänkliggöra hela förslaget, såsom gående ut på att icke gagna industrien, utan uteslutande handeln, och eftersom han satte gagnet af handeln i ett visst motsatsförhållande till industrien, måste man draga den slutsatsen, att han ansåg förslaget vara anlagdt på att skada industrien. Detta uttalande har uppkallat mig, emedan det var jag, som för några år sedan var föredragande, då Kungl. Maj:t första gången för Riksdagen framlade förslaget om frihamn och frilager. Jag skall därför be att få säga några ord och vill då betona, att det ingalunda under det af mig tillstyrkta förslaget låg någon afsikt, att industrien därigenom skulle skadas. Meningens var att handla till förmån för landet i dess helhet och således äfven för industrien, om ock i första rummet för handeln.

Jag ber också få erinra, att Riksdagen i sin helhet och i främsta rummet Första kammaren, som väl icke nu lika litet som då — kanske i den föregående ärade talarens ögon mindre då än nu — kan misstänkas för att icke vilja i allo stödja den svenska industrien, då beslöt sig för den skrifvelse till Kungl. Maj:t, som utgör underlaget för föreliggande proposition. Första kammaren förklarade då, på samma gång som den antog förslaget om frihamn, att den icke ville gå med på förslaget om frilager, och anförde därför tre särskilda skäl. Det första var, att tulltaxan icke var affattad så, att man kunde vara säker på, att icke denna institution skulle kunna skada den svenska industrien genom att föra utlandet för nära in på den svenska industriens dörrar. Denna sak är nu afhjälpt. Det låset, som man ville hafva för att skydda huset, är uppsatt. Det andra skälet var, att det icke fanns något tillfredsställande förslag om tilläggstullar för sådana varor, som inkommit till frilager, där blifvit befriade från emballage och sedan införas i inlandet. Det förslag härom, som föreligger i nästa utlåtande från bevillningsutskottet, torde väl tämligen säkert komma att antagas. Det tredje skälet var, att det icke fanns tillräckliga bestämmelser angående hvad som skulle förstås med detaljhandel. Jag får erkänna, att i den delen Riksdagens uttalade önskan icke uppfyllts, men vi ha fått ett bestämdt löfte om, att den skall uppfyllas mycket snart, och bevillningsutskottet har till yttermera visso föreslagit en skrifvelse därom, att detta önskemål nästa år skall genomföras. Det är äfven anledning antaga, att så blir fallet.

Under sådana förhållanden vill det synas mig, som om Riksdagen, enkannerligen Första kammaren, som angaf tonen och arten af Riksdagens förra beslut, numera, då alla förutsättningar antingen äro upp-

*Författningss-
förslag om
frilager m. m.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag om
frilager m. m.*

(Forts.)

fyllda eller inom den närmaste tiden komma att uppfyllas, skall hafva klart för sig, att konsekvensen däraf måste tagas. Det var detta uttalande från Första kammarens sida, som gjorde, att Andra kammaren, med frånträdande af sin afsikt att genast antaga beslutet om frilager, biträdde Första kammarens beslut, hvarigenom den riksdags-skrifvelse tillkom, som ligger till grund för denna proposition.

Jag ber med anledning af hvad jag anfört få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hedenlund: I anledning af den omständigheten, att min länskamrat, herr Vennersten, indragits i debatten, kan jag icke underlåta att på grund af privata samtal i ämnet, som jag haft med honom, och med personlig kännedom om hans karaktär försäkra, att han icke på något sätt kan ha varit bunden af öfverenskommelse med främmande underhandlare. Utan jag tror, att om han gått med på detta förslag, så är det därför, att han anser det vara en ren konsekvens af det beslut, som Riksdagen fattade år 1907 angående frihamnsinstitutionen. För öfrigt antager jag, att herr Vennersten icke velat motsätta sig handelns intressen, på samma gång som han i likhet med mig hyser den förhoppningen, att Sveriges regering och Riksdag skola vidtaga sådana säkerhetsåtgärder med frilagren, att industriens berättigade kraf icke åsidosätts. Herr talman, jag har icke något yrkande.

Herr Ekman, Johan Emilson: Den ärade representanten på södermanlandsbänken talade så, som om handelns och industriens idkare hade skilda intressen. Men handeln och industrien gå hand i hand. Om den svenska industrien trots de höga tullarna icke kan åstadkomma varor till lika billiga pris som den tyska, så kan väl icke någon förmena den svenska köpmannen att äfven sälja den utländska varan. Köpmannen beror af kunderna och andra oberäknliga omständigheter, och kunderna se på priserna. Vi sälja icke varor därför att de äro svenska eller utländska, utan den svenska industrien får tänka på att göra lika goda och billiga varor. Köpmannen är icke angelägen att särskildt sälja utländska varor, utan gifver helt visst de svenska företrädet, men det finnes en gräns för att kunna göra detta.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talman yttrade, att i afseende å föreliggande betänkande vore framställda följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr *Eklund*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som angifvits i den af herr Bäckström m. fl. vid betänkandet aflämnade reservation; och 3:o) att såväl Kungl. Maj:ts proposition som hvad utskottet hemställt skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 4 och 7 innevarande månad bordlagda betänkande nr 30, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till införande i gällande tulltaxa af vissa bestämmelser rörande förtullning från frihamn eller frilager, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda betänkande nr 31, i anledning af väckt motion om upphäfvande af tullen å fläsk. *Om upphäfvande af tullen å fläsk.*

I en inom Andra kammaren väckt motion, nr 150, som hänvisats till bevillningsutskottet, hade herr *Eriksson* i Grängesberg föreslagit, »att Riksdagen måtte besluta *borttaga* tullen å fläsk, rökt och andra slag».

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på anförda grunder hemställt,

att Riksdagen, i anledning af herr *Erikssons* i Grängesberg förevarande motion, II: 150, måtte bestämma tullen å *rökt fläsk* till 18 öre per kilogram samt tullen å *fläsk, andra slag*, till 12 öre per kilogram samt att, i följd häraf, tulltaxans rubriker nr 55 och 56 skola erhålla följande ändrade lydelse:

Fläsk:

55. rökt	1 kg.	18 öre
56. andra slag	1 kg.	12 öre.

Reservation hade afgifvits af herr *Vennersten*, friherre *C. J. Beck-Friis* samt herrar *Trapp*, *Ollas Ericsson*, *Lyckholm*, *Antonsson*, *Jesperon*, *Nilsson* i Bonarp och *Knaust*, hvilka hemställt, att förevarande motion, II: 150, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Friherre De Geer, Fabian: Jag skall icke trötta kammaren med att anföra några skäl för eller emot den föreslagna tullnedsättningen. Men såsom ordförande i Svenska svinafvelsföreningen anser jag mig skyldig att meddela, hvad producenterna hysa för åsikter i denna fråga. De anse, att den svenska svinafveln är en framstående förvärfskälla för såväl den stora som den lilla jordbrukaren, och att denna afvel har gått glädjande framåt, tack vare tullen. De anse vidare, att denna afvel ännu icke har kommit till den stadga och fasthet, att den *tål* en *nedläggning af tullen*, och att den skada, som de mindre jordbrukarna skola lida af tullnedsättningen, icke motsvaras af den vinst, som Norrlands skogsarbetare skulle få däraf. För öfrigt äro redan åtgärder vidtagna för att inom landet producera ett fläsk, som är fullt jämförligt med det amerikanska. Det är visserligen icke nu färdigt, men försöket har alla förutsättningar för att lyckas. Och behovet af det amerikanska fläsket är ju det förnämsta skälet för tullens nedsättning eller borttagande. För egen del anser jag, att det dröjer icke länge, förrän tullen på fläsket kan borttagas, men ännu är det för tidigt.

*Om upp-
häfrande af
tullen å fläsk.*
(Forts.)

Om man nu låter denna handtering fortsätta utan att i otid rubbas, kommer den snart att för Sverige få nästan lika stor betydelse, som svinafveln har för Danmark.

Jag instämmer för öfrigt i de skäl för afslag å utskottets hemställan, som anföras i den af herr Vennersten m. fl. afgifna reservationen. Jag yrkar bifall till denna reservation.

Herr Knaust: Motionären herr Bernh. Eriksson i Andra kammaren har såsom skäl för tullens borttagande å fläsk framhållit, att, eftersom införseln af fläsk har minskats från 7,139,000 kg. år 1907 till 1,097,000 kg. år 1910 och 2,373,000 kg. år 1911 och utförseln har stigit från 1,915,000 kg. år 1907 till 6,788,000 kg. år 1911, densamma vore obehöflig för jordbruksnäringen och därför måste betraktas såsom en konsumtionsskatt, som drabbar skogsarbetarna i Norrland och Dalarne.

Motionärens sifferuppgifter öfverensstämma likväl icke med de sifferuppgifter, som utskottet angifvit i sitt betänkande, men gifva det oaktadt vid handen, att den inhemska fläskproduktionen icke blott är tillräcklig för vårt lands eget behof, utan att därutöfver en afsevärd export kunnat ske, hvilken glädjande företeelse måste tillskrifvas tullskyddet, hvarunder svinuppfödningen, som tidigare legat i lägervall, tagit ett synnerligen kraftigt uppsving och tviifvelsutan än vidare kommer att förkofras, såvida icke den af utskottet förordade tullnedsättningen kommer störande emellan. Sålunda kan ej medgifvas, att fläsktullen måste betraktas såsom en konsumtionsskatt, utan har densamma tvärtom utgjort ett behöfligt och nödvändigt skydd för jordbruksnäringen. Utskottet har emellertid så till vida delat motionärens uppfattning, att det från Amerika importerade fläsket så godt som utslutande användes till proviant af skogsarbetare till följe af den amerikanska varans egenskaper att kunna relativt lång tid bevaras friskt och att kunna förtäras i rätt tillstånd, hvarigenom det speciellt lämpar sig för provianteringsändamål vid skogsdrifning, timmerflottning m. m. Däremot har utskottet ej velat biträda förslaget om tullens borttagande i sin helhet, utan uppenbarligen ansett tullskydd fortfarande vara behöfligt, samt därför hemställt om nedsättning af allenast 8 öre pr kg. Det kan ej bestridas, att, det amerikanska fläsket föredrages af skogsarbetare o. d. framför det svenska, men enbart af denna anledning förefinnes inget skäl att nedsätta den nu gällande tullsatsen, när vid sådant förhållande fläskimporten åter skulle tilltaga. Detta påstående stöder jag på mångårig erfarenhet som köpman i branschen samt dessutom därpå, att efter den af Riksdagen beslutade sänkningen af hafregrynstullen, oaktadt tullnedsättningen ännu ej trädt i kraft, offerter föreligga från utlandet till lägre pris än de svenska kvarnarna kunna erbjuda. Därjämte skulle fläskpriset inom landet, som enligt den i betänkandet intagna redogörelsen är lägre än på den engelska marknaden, komma att reduceras lika mycket som tullnedsättningen och till följd däraf ej lämna producenterna tillbörlig eller skälig vinst för sitt arbete, och detta så mycket mera, som vårt lands mindre jordbrukare numera hafva en mycket stor inkomstkälla just i svinskötseln.

Motionären såväl som utskottet hafva särskildt ömmat för skogsarbetarna i Norrland och Dalarne, hvarom intet annat än godt är att säga; alla äro nog eniga därom, att arbetare i allmänhet icke hafva större inkomster än de behöfva, men jag är förvissad därom, att flertalet småbönder ej hafva det bättre, utan mångenstädes sämre än arbetare, och man bör undvika att genom att hjälpa den ene stjälpa den andre.

Den amerikanska svinuppfödningen sker hufvudsakligen med majs, och pågå nu, sedan nämnda sädeslag blifvit tullfritt, experiment vid några större svingårdar med utfodring på samma sätt, liksom äfven saltning och lagring skola bedrifvas efter amerikanska metoder. Ett på sådant sätt anordnad andelsslakteri är till och med planerad i Bollnäs, men kommer tullnedsättningen till stånd, blir nog ingenting af med affären, ty den är kalkylerad och baserad på nuvarande tullskydd.

Det finnes sålunda berättigad förhoppning antaga, att inom närmaste tid skall kunna åstadkommas svenskt fläsk, som fullständigt tillfredsställer våra skogsarbetares smak och som har det amerikanskas alla egenskaper.

Enligt en i jubileumsnumret af tidskriften Svensk Export af Sveriges landbrukskonsulent i London Fredrik Bagge författad artikel med rubrik »Sveriges lifsmedelsexport» uppger författaren, att Förenta staterna, som i många år försett England med öfver 70 procent af dess fläskimport sedan år 1901, i detta hänseende visat en stadig tillbakagång, beroende i främsta rummet på den betydande folkökningen i Förenta staterna, och att det endast är en tidsfråga, när den amerikanska fläskexporten, liksom redan skett med dess smörexport, skall upphöra eller reduceras till en obetydlighet.

Däremot visar Ryssland en stigande export, som kommer att helt säkert taga stora proportioner. Om det sålunda ej förefinnes någon fara, att Amerika skall skada vår fläskproduktion, så är allt skäl att skydda oss för den ryska exporten, emedan *dels* nämnda land kan producera billigare än vi, *dels* det ryska fläsket är af sämre kvalitet.

Samma skäl föreligga till skydd för den danska fläskexporten, enär jämväl från det hållet mindrevärdigt fläsk lätt kan intränga på och förstöra vår inhemska marknad, såvida tullnedsättning kommer till stånd. Mig synes därför, som klokheten bjuder, att vår inhemska näring får arbeta i lugn och ytterligare utveckla sig i skydd af den nuvarande tullsatsen, synnerligast som tullskyddet icke på långt när utnyttjas, utan endast utgör en välbehöflig regulator.

Särskildt vänder jag mig till representanterna i denna kammare från Jämtlands, Västernorrlands och Västerbottens län med hemställen att beakta jordbrukarnas önskemål och tillåter mig såsom skäl därför erinra om de betydande summor som Riksdagen såväl innevarande som föregående år anslagit till järnvägar i Norrland, till gagn för de i kommunikationshänseende sämst tillgodosedda kommuner, hvilka järnvägsföretag ej på många år kunna beräknas lämna någon ränta på anläggningkapitalet och att till följd däraf nämnda börda måste bäras af alla skattdragande medborgare inom landet, hvadan alltså

Första kammarens protokoll 1912. Nr 34.

*Om upp-
håfvande af
tullen å fläsk.*
(Forts.)

det endast är en tillbörlig kompensation att tillgodose landtbrukarnes i södra och mellersta Sverige intressen.

På grund af det anförda får jag, herr talman, yrka afslag på såväl utskottets hemställan som på den i ärendet väckta motionen samt bifall till den vid betänkandet af herr Vennersten m. fl. fogade reservationen.

Herr Karlsson: Herr talman, mina herrar! Några ord få väl yttras till försvar för utskottet, äfven om man förutsätter, att i denna kammare utskottets förslag icke vinner bifall. Af den statistik, som utskottet har sammanfört, framgår ju, att den svenska svinafveln företter en mycket glädjande utveckling. Den förefaller att hafva kommit så långt, att man, äfven om man tror, att det är den höga tullsatsen, som verkat detta, borde kunna vara med om att i någon mån minska den beskattning, som denna tull utgör på de i ekonomiskt afseende åtminstone icke alltför väl ställda norrländska arbetarna. Numera erkännes äfven af protektionisterna inom utskottet — protektionister äro vi ju litet hvar, det är bara fråga om att vara det i större eller mindre grad — att det amerikanska fläsket användes hufvudsakligen af den skogsarbetande befolkningen i Norrland. Men hvarför gör den det? Jo, därför att detta amerikanska fläsk genom sin hållbarhet är för dessa arbetare mera användbart än det svenska. Då blir ju tullen alldeles onekligen en skatt, som hvilat på dessa arbetare, och det bör naturligtvis vara de mest tvingande skäl, som skola förmå Riksdagen att bibehålla tullen under sådana omständigheter. Att det är speciella omständigheter, som göra, att de norrländska skogsarbetarna fordra att få det amerikanska fläsket, bevisas däraf, att de köpa det äfven då det är högre i pris. Gifvetvis skulle de icke betala mera för det amerikanska än för det svenska, om den svenska varan för dem vore lika användbar.

Jag vill icke trötta kammaren med många siffror, men några måste jag dock anföra rörande genomsnittspriset på svenskt och amerikanskt fläsk åren 1909, 1910 och 1911. Det svenska fläsket noterades år 1909 till 95 kronor för 100 kg., det amerikanska till 115, alltså var det amerikanska 20 kronor dyrare. År 1910 stod det svenska fläsket i genomsnitt till 102 kronor och det amerikanska till 126, alltså det amerikanska 24 kronor dyrare. Äfven om man tar bort tullen, skulle således det amerikanska fläsket sagda år varit 4 kronor dyrare än det svenska. År 1911 var skillnaden 18 kronor 20 öre per 100 kg., då gick ju prisskillnaden icke upp till tullens hela belopp, men prisskillnaden var ju dock högst betydande. Denna prisskillnad af 18 öre per kilo hindrade dock icke, att år 1911 importen steg till 2,200,000 kronor. Om man erinrar sig, att tullen är 20 öre pr kg., komma vi således till en summa af 440,000 kronor, bortåt en half miljon, som dessa fattiga norrländska arbetare få betala. Det förefaller mig, att detta icke kan vara rätt.

Reservanterna och den förste talaren sade, att man nu anstränger sig att åstadkomma svensk vara, som har samma egenskaper som den amerikanska. Först och främst ber jag att få säga, att detta har man icke börjat tala om i år, utan det talet har man hört under åtskilliga

är, utan att ännu åtminstone det åsyftade resultatet vunnits. Om man allvarligt anstränger sig, är jag säker om att man skall nå det målet, äfven om den nuvarande tullen sänkes. Utskottet föreslår icke borttagande af tullen, utan vidhållande af en tullsats, motsvarande 12—15 procent af varans värde. Och dessutom ligger ju i frakten och omkostnaderna ett skydd, som borde vara tillräckligt.

Emellertid har nu under de yttersta af dessa dagar anförts ett nytt skäl för att låta tullen bestå. Reservanterna säga:

»Ett ytterligare skäl synes äfven tala för att söka göra oss oberoende af den amerikanska fläskexporten. Enligt hvad statistiken utvisar, stegras nämligen fläskkonsumtionen i Nordamerika vida hastigare än produktionen. Fortfar detta förhållande, hvilket är anledning antaga, kan nämnda export inom ej alltför aflägsen framtid i hufvudsak upphöra; och är det då af vigt, att fläsk af samma beskaffenhet produceras inom landet.»

Alltså har man nu kommit därhän, att man af fruktan för, att importen af det amerikanska fläsket skall upphöra, skall låta tullen vara oförändrad. Jag tycker nog, att detta i stället borde vara ett skäl, som om något stärker den ståndpunkt, som utskottet intager. Jag förbiser icke, utan förstår väl det resonemanget: nu skall man kvicka på att få i ordning det svenska fläsket, innan man blir urståndsatt att få amerikanskt fläsk. Men på samma gång erkännes, att faran för den amerikanska konkurrensen är ytterligt liten. Och det visas för öfrigt genom de siffror, som utskottet i sitt betänkande anført.

Det har sagts vid underhandlingarna i denna fråga i utskottet, att man kan frukta konkurrens, utom från Amerika, också från Danmark. Jag vill framhålla, att de siffror, som utskottet återgifvit, visa, att särskildt under de senare åren priserna på det danska fläsket varit högre än på det svenska. Dessutom framgå af samma siffror, att danskarna erhålla i England ännu högre pris för sitt fläsk. Under sådana förhållanden är det väl ändå rätt liten fara för, att den svenska svinodlingen skall lida intrång genom sänkning af tullen. Jag ber ännu en gång få understryka, att utskottet icke föreslår borttagande af tullen, utan endast en liten sänkning med 8 öre från 20 öre till 12 öre. Åtskilliga inom utskottet ansågo, att det vore rakt ingen fara att taga bort hela tullen, men då man vet, att bland svinafvelns idkare finnas många, som i alla fall tro, att tullen har en viss betydelse, har man velat taga hänsyn till detta förhållande och icke i hast taga bort skyddet, utan, som man bör i dylika fall, gå försiktigt till väga. Och det är därför, som man endast föreslagit en nedsättning med 8 öre, då, såsom jag förut påpekade, tullen i alla fall kommer att motsvara 12—15 procent af varans värde.

Herr talman, jag vill icke upptaga tiden längre, men tror sannerligen, att starka skäl finnas att gå den af utskottet föreslagna vägen. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Tamm: Bevillningsutskottets ärade ordförande framhöll, att det skulle vara de mest tvingande skäl, som kunde föranleda bibehållande af den nuvarande fläsktullen. Jag vill säga, att jag tror, att

*Om upp-
hållande af
tullen å fläsk.*
(Forts.)

Om upphäfvande af tullen å fläsk.
(Forts.)

mycket tvingande skäl behöfvas för att i närvarande stund ändra denna tullsats. Jag är visserligen af princip anhängare af frihandels-systemet, men i detta särskilda fall måste jag ställa mig på den ståndpunkt, som ett par föregående talare framhållit. Vi hafva nämligen här att göra med en binäring till landtbruket, hvilken befinner sig i den svåraste perioden, nämligen organisationsåren. Det är icke länge sedan, som svinafveln har kunnat börja kämpa sig fram mot den konkurrens, som ägt rum på andra håll.

Ordföranden i utskottet har talat om de norrländska skogsarbetarnas förhållanden och sagt, att deras fordran på den proviant, som de behöfva till sitt skogsarbete, kan i närvarande stund icke fyllas af oss producenter här i Sverige. Jag instämmer häri, men jag bestrider, att han har rätt, då han vidare säger, att detta icke i en mycket nära framtid skall kunna bli förhållandet. Jag tror mig kunna bestämdt säga, att det nog icke skall dröja länge, förrän vi skola kunna här i mellersta och södra delarna af Sverige producera just det fläsk, som behöfves för att kunna tillfredsställa de norrländska skogs- och sågverksarbetarna, som ha alldeles särskilda fordringar på den varan.

Men hvarför jag är alldeles särskildt intresserad af denna fråga är därför, att vi hafva nu under de senaste sju åren energiskt arbetat på att befordra egnahemsbildningen och särskildt det mindre jordbruket. Det finnes, jag vågar härvid bestämdt vädja till hvar och en af herrarna, icke någon binäring till dessa mindre jordbruk, som bättre och säkrare i närvarande stund ger dem valuta för sitt arbete, än svinafveln, och då vore det oriktigt att icke åtminstone undersöka, om icke det vore olämpligt att, då den afveln ännu icke är konsoliderad, icke är säker i sin räntabilitet — om det, som sagdt, icke vore farligt att nu gifva den en liten knuff, af hvilken den kunde lida.

För att liksom ordföranden i bevillningsutskottet angifva några siffror — det skall icke blifva många — hafva vi, om vi räkna ihop jordtorpare, lägenhetsinnehafvare, statdrängar och jordbruksarbetare, ett antal af tillsammans 265,500 personer. Mot detta kunna vi sätta den befolkning, som behöfver det importerade fläsket, och då tar jag alla från hela landet, befolkningen för sågverks- och bruksrörelsen af tillsammans 87,500 personer, således icke fullt tredjedelen.

Jag vädjar till herrarna, om hvar och en af dessa 265,000 mindre lägenhetsinnehafvare, statare och småbrukare lägger sin biförtjänst på uppfödandet af ett eller två hushållssvin om året och kunna få sälja — de behålla kanske hälften — en 120 kgs gris, hvad gör en eventuell minskning af 5 eller kanske 10 öre per kg? Herrarna kunna räkna själfva. Det gör öfver 1½ miljon kronor för denna klass af jordbrukare, och det är icke någon småsak för hvar och en af dem. Jag tror således, att just för de allra minsta bland våra jordbrukare är det mycket farligt att nu i detta ögonblick — jag talar icke om en framtid, då saken är ordnad — rubba på de förhandenvarande förhållandena.

Jag vill särskildt vända mig emot ett skäl, som bevillningsutskottets ärade ordförande framhöll, nämligen att det är ingen fara för att vi från Danmark skulle behöfva befara en ökad import. Nej, det är ingen fara för det prima fläsket, icke alls. Men ett land som Dan-

mark, som har en så kolossal fläskproduktion, behöfver naturligtvis för denna en mycket stor afvelsstam, och hvad tro kammarens ledamöter att de göra i närvarande stund med sina lifsuggor? De måste konsumera dem själfva eller sälja dem för ruinerande pris, men om vi sätta ned tullen, hafva vi dem öfver sundet på oss för ett pris, som de kunna vara tillfredsställda med, men som säkerligen kan vara för våra småbrukare från Skåne ända upp till Dalälflen ganska tryckande för deras produktionsförhållanden.

Nu säges, och det har sagts mig mycket allvarligt, att min uppfattning om, att detta skulle verka tryckande för den mindre jordbrukaren, för torpare, lägenhetsinnehafvare och statare, är en konstruerad fara och att tullens borttagande eller sänkande med 8 öre skulle icke minska fläskpriset med ett enda öre. Men det återstår, tror jag, att bevisa detta, och säkert är, att den moraliska verkan för alla dessa, som nu se den främsta bineringen ju t i svinhandteringen, den moraliska verkan skulle på dem vara större än måhända 5 eller 10 öres minskning per kg. Jag tror, att vi skola akta oss, mina herrar, att dekuragera dem. Jag tror, att vi skola se till, att vi kunna hålla uppe den i sin början varande blomstrande svinafveln, som nu tills vidare är den bästa bineringen för våra allra minsta. Vi skola se till att vi kunna hålla den uppe, och därför, herr talman, nödgas jag i närvarande stund yrka bibehållande af den nuvarande fläsktullen och bifall till den af herr Vennersten m. fl. afgifna reservationen.

Herr Ericsson, Aaby: Herr talman, mina herrar! Jag önskar för min del också bibehållandet af den nuvarande fläsktullen och jag hoppas på kammarens bifall till detta. Emellertid vill jag nu kl. 10,8 e. m. denna dag i maj månad inskränka mig till att yrka bifall till reservationen på de skäl, som herr Tamm anfört.

Herr Roos: Jag kan inskränka mig till att i allo ansluta mig till det anförande, som hölls af herr Tamm med instämmande af herr Ericsson. Jag vill blott tillägga ett par ord och uttala min förvåning öfver att i dessa tider, då det talas så mycket, och med rätta, om att göra något för de små i samhället, man icke drager i betänkande att vilja rubba den säkraste och snart sagdt enda kontanta inkomstkällan för småbrukare och hemmansägare. Och hvarför ifrågasättes det att ställa på afskrifning grundvalarna för deras näring? Jo, därför att landet nu kommit i den lyckliga ställningen, att importen har nedgått så långt, att den till fullo täckes af exporten.

Jag får på de skäl, som äro tidigare framförda, yrka bifall till den af herr Vennersten m. fl. afgifna reservationen.

Herr Hedenlund: Jag skall icke heller blifva lång, men det synes mig, att utskottet alltför mycket intresserar sig för det amerikanska fläsket, men å andra sidan lämnar den svenska varan å sido. Jag vill ingalunda bestrida, att det amerikanska fläsket på grund af sin fetthalt och stora hållbarhet är ett synnerligen beaktansvärdt näringsämne, men å andra sidan kan jag icke annat än finna, och de statistiska uppgifterna, som bevillningsutskottet själf lämnat, bekräfta

Om upphäfvande af tullen å fläsk.
(Forts.)

*Om upp-
höfvande af
tullen å fläsk.*
(Forts.)

detta, att konsumtionen af utländskt fläsk varit i mycket starkt nedgående. Då t. ex. 1896 importen utgjorde öfver 12,000,000 kg., utgjorde den under perioden 1898—1901 mellan 10- å 11,000,000 kg. för att därefter 1909 och 1910 nedgå till omkring 1,000,000 kg., visserligen med en liten höjning sistlidet år, men icke högre än till 2,161,821 kg.

Nu säger utskottets högt ärade ordförande, att det amerikanska fläsket är en nödvändighetsvara för den norrländske skogsarbetaren, och man anser, att tullen bör sänkas eller borttagas, emedan den tynger de svagaste skuldrorna. Detta resonemang skulle vara fullkomligt riktigt, om det rörde sig om en finanstull, men är alldeles förkastligt, då det gäller en skyddstull, hvars borttagande eller sänkning skulle äfventyra och skada andra och större intressen och säkerligen komma att trycka skuldror långt mindre bärkraftiga än de norrländska skogsarbetarnes. Synnerligen intressant skulle hafva varit, om bevillningsutskottet velat göra en utredning om huru mycket den nuvarande fläsktullen trycker t. ex. en norrländsk skogsarbetare per dag och samtidigt låtit oss veta deras genomsnittliga arbetslöner. Man talar nämligen så mycket om och sätter likhetstecken emellan skyddstull och svälttull, men mycket få göra sig reda för med huru stort belopp samtliga lifsmedelstullar belasta en medelstor familjs budget.

Vi hörde i lördags en ärad talare, herr Trygger, i ett helt annat sammanhang lämna en redogörelse för lifsmedelsprisen ifrån 80-talet så godt som intill närvarande stund. För hvar och en, som har denna redogörelse i minnet och jämför 1880-talets arbetslöner och de nuvarande, bör det vara lätt, om man vill objektivt bedöma saken, att bilda sig ett omdöme, huru skyddstullarna verkat, ty om ock de i någon mån kunna sägas hafva höjt prisen, ha de äfven gifvit tillfälle till arbetsförtjänst, som utan dem skulle helt eller delvis uteblifvit.

Jag nämnde, att sänkningen eller borttagandet af den nuvarande tullen skulle komma att trycka mindre bärkraftiga skuldror än skogsarbetarnes och jag behöfver knappt förklara, att jag härmed afsåg, såsom en talare förut berört, våra småbrukare, för hvilka produktionen af fläsk är en af de förnämsta inkomstkällorna och hvilkas hela existens kan sägas vara beroende af att de till nöjaktigt pris kunna få realisera en af de få, för att icke säga den enda, landtbruksprodukt, som de verkligen hafva till afsalu.

Sant är visserligen, att den nuvarande tullen endast undantagsvis har kunnat eller behöft till fulla utnyttjas, men jag för min del ser ingen säkerhet i denna omständighet, ty den tid kan komma, då det blir absolut oundgängligt att till fulla begagna tullen och, som herr Tamm sade, blotta tillvaron af en trygg tull verkar stimulerande på svinuppfödningen.

Jag är för min del ingalunda blind för att under närvarande förhållanden en del konsumenter få helt eller delvis betala tullen, men jag är å andra sidan lifligt öfvertygad därom, att en stor och jämn inhemsk fläskproduktion är till gagn dels såsom en säkerhetsventil mot alltför stora och bryska prisfluktuationer och dels som ett skydd mot dålig utländsk vara. (Jag afser härmed icke det amerikanska fläsket.) Då jag här tillägger, att goda afsättningsmöjligheter äro ett

lifsvillkor för småbrukarne och det mindre jordbruket, kan jag för min del icke följa bevillningsutskottet i dess förslag att i närvarande stund sänka tullen, utan jag tillåter mig äfven jag, herr talman, att yrka bifall till den af herr Vennersten m. fl. afgifna reservationen.

*Om upp-
höjande af
tullen å fläsk.*
(Forts.)

Herr Bäckström: Jag är närmast uppkallad af en passus i herr Tamms anförande, där han väjde småbrukarnes intressen gentemot skogsarbetarnes och ansåg, att de senare måste vika, då det vore *nöd- vändigt* för småbrukarna, att fläsktullen bibehölles. Likaså betecknade herr Roos fläsktullen såsom en af »grundvalarna för småbrukarnes näring». Gentemot dessa båda herrar skulle jag vilja säga, att den utredning, som bevillningsutskottet här lagt fram i siffror, gör det möjligt för oss att se kallt på denna sak, och dessa siffror visa, såvidt jag kan begripa, att tullen *icke* inverkar på priset för svenskt fläsk. Under dessa förhållanden *faller* hela detta resonemang, att den behöfs för småbrukarnes skull. Om det verkligen gällde att gifva dem en premie för att få dem att ägna sig åt svinuppfödning, kunde vi diskutera saken, men så ligger den icke. Det kan icke bevisas, att, i händelse tullen tages bort, de skulle få mindre betaldt för sitt fläsk. Enligt min och mina partikamraters inom utskottet uppfattning föreligger således ur denna synpunkt icke något skäl att alls bibehålla fläsktullen.

Det finnes möjligen *ett* skäl för tullens bibehållande och det är det, som herr Tamm vidrörde och äfven herr Hedenlund. Herr Tamm talade om, att tullens borttagande skulle verka »dekuragerande» och herr Hedenlund talade om att tullen »verkar stimulerande på svinuppfödningarningen». Ja, det är i denna på känslornas område lig- gande sak, som någon betydelse kan ligga. Det är nog så, att dessa småbrukare så ofta hafva hört, att fläsktullen för dem är något synnerligen viktigt, att till slut en del af dem börjat tro, att det måtte väl vara så, eftersom så många säga det. Det är i någon mån denna synpunkt, som gjort, att utskottets majoritet icke velat vara med om att nu taga bort hela tullen, utan inskränkt sig till att föreslå en sänkning till 12 öre.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Herr Hedenlund efterlyste en redogörelse för huru fläsktullen verkar på den norrländske skogsarbetaren. Jag är i till- fälle att lämna en sådan. Dessförinnan skall jag emellertid be att få upplysa herr Tamm därom, att det är icke bara söder om Dalälven som svinuppfödning lönar sig. Det är äfven norr om Dalälven. I Västerbotten fanns enligt hushållningssällskapets redogörelse för 1910 i rundt tal icke mindre än 15,000 svin, hvilket är 2,000 mindre än i Göteborgs och Bohus län och 3,000 mera än i Blekinge och Gottland, men trots detta skall det nog vara ganska svårt att i det län, jag representerar, uppleta många jordbrukare, som vilja bibehålla fläsktullen.

Sedan bevillningsutskottets betänkande kom på kammarens bord, har jag satt mig i förbindelse med fyra af de största kyrkoplatserna i Västerbottens lappmark för att få reda på en del uppgifter om för- hållandena. Därvid uppgafs att i Åsele det amerikanska fläsket kostar

*Om upp-
häfvande af
tullen å fläsk.*
(Forts.)

1,15 å 1,20 pr kg. Svenskt fläsk finnes icke i handeln. För några år sedan försökte man att införa sådant. Skogsarbetarne köpte af det och voro rätt belättna med det till en början, men efter några månader ville de icke veta af det, trots att det svenska fläsket kostade 10 öre mindre pr kg. än det amerikanska. Samma erfarenhet hade man gjort i Vilhelmina, där priset på amerikanskt fläsk för närvarande är 1,25, och det upplystes af en affärsman där, den största på platsen, att svenskt fläsk efterfrågades aldrig. I Stensele är priset 1,30 å 1,35 pr kg. och i Sorsele 1,30 å 1,50 pr kg.

Oförtulladt kostade det amerikanska fläsket i Stockholm 81 öre pr kg. under fjärde kvartalet 1911. När det kostar i Sorsele 1,50 pr kg. är det lätt att räkna ut att frakt och tull gå till nästan lika mycket som varan jämte frakt från Amerika till Sverige.

I Åsele uppgaf den handlande, jag talade med, att omkring 250 lådor amerikanskt fläsk årligen afyttras till därvarande skogsarbetare, hvilket gör en årsförbrukning endast i denna socken af bortåt 60,000 kg. Ensamt skogsarbetarne i Åsele betala alltså i fläsktull icke mindre än 12,000 kronor årligen.

Jag har tagit reda på af samma affärsman, att en ordentlig skogsarbetare i denna socken beräknas förtjäna 3,50 pr dag och hans årsinkomst uppskattas till 800 kronor. Den statistiska undersökningen utvisar, att skatten till kommun, kyrka, skola, vägar och landsting för 1909 utgjorde i Åsele 83,4 öre pr kommunalfyrk. Detta gör för en ordentlig skogsarbetare med 800 kronors årsinkomst en skatt af 29 kronor 19 öre. Min sagesman uppgaf, att en skogsarbetare i medeltal förbrukar 3 kg. amerikanskt fläsk i veckan. Om han har arbete hela året rundt och denna förbrukning är lika stor för hvarje vecka, och det får man väl antaga, gör det 156 kg. pr år. En skogsarbetare i Åsele får alltså till svenska staten betala ett belopp af 31 kronor 20 öre årligen i tull på det för honom absolut oundgängliga amerikanska fläsket, eller ungefär 2 kronor mer än skatten till kommun, kyrka, skola, vägar och landsting.

I Sorsele ställer sig saken än värre. Där har en duglig skogsarbetare i vinter enligt länsmannens uppgift förtjänat endast 2,50 pr dag. En arbetares sammanlagda årsinkomst för skogsarbete på vintern och flottning på sommaren uppgafs utgöra 500 kronor. I denna socken uppgick beskattningen 1909 till 156 öre pr kommunalfyrk för »öfriga beskattningsföremål» och för jordbruksfastighet till 241,4 öre, hvilket öfverträffas allenast af tre kommuner i riket. En skogsarbetare, som förtjänar 500 kronor årligen, erlägger alltså i skatt 7 kronor 80 öre till kommun och landsting. Om han konsumerar lika mycket amerikanskt fläsk som den bättre aflönade arbetaren i Åsele, skulle han få erlägga i fläsktull fyra gånger så mycket som hela skattebeloppet. Men så mycket blir det nog icke, ty han är arbetslös halfva året och då får han sannolikt svälta, och under den tid han arbetar, får han kanske sällan äta sig mätt. Om han året rundt skulle förtära lika mycket fläsk som arbetaren i Åsele, där arbetsförtjänsten är större och fläsket på grund af lägre transportkostnader är billigare, så skulle utgiften ensamt för denna vara stiga till 234 kronor om året eller nära halfva årsinkomsten. Men han behöver ju annat också och

han skall dessutom föda sin familj. Det blir nog inte mycket öfver till densamma.

Det är känt och erkänt, att det amerikanska fläsket icke användes af andra än hufvudsakligast de norrländska skogsarbetarne. Men trots det att det svenska fläsket är billigare än det amerikanska, så föredraga de dock det senare, därför att det ställer sig ekonomiskt fördelaktigare. Det svenska fläsket kan *icke* — herrar fläskproducenter få bedyra motsatsen hur mycket som helst — upptaga konkurrensen med det amerikanska ibland de norrländska skogsarbetarna.

*Om upp-
häfvan-
de af
tullen å fläsk.*
(Forts.)

Reservanterna säga, att kraftiga ansträngningar hafva börjat göras för att inom landet framställa en vara, som skulle blifva fullt jämnställd med den amerikanska, och att snart nog skulle komma i marknaden en sådan vara. Ungefär samma löfte afgafs redan på 80-talet, men trots detta, har icke den där varan kommit ännu. Fläsktullen är följaktligen, som man finner, icke någon skyddstull för den svenska jordbrukaren, ty för att vara det, måste denne kunna framställa en vara, som har sådana egenskaper, att densamma kan täfla med den man vill skydda sig för. Fläsktullen är en finanstill och ingenting annat. Staten uttog under 1911 hufvudsakligast af de norrländska skogsarbetarne, såsom bevillningsutskottets ordförande förut har uppgifvit, nära en half miljon kronor i fläsktull. Finnes det verkligen någon rättvisa i att plocka en half miljon kronor ur dessa fattiga arbetares fickor i tull på en vara, som dessa ovillkorligen behöfva för sitt lifsuppehälle, en vara, som de ovillkorligen behöfva för att kunna fullgöra sitt tunga, uppsåtande och ofta lifsfarliga arbete i de stora skogarna. Jag tror icke att någon, som känner till, hvilket eländigt lif dessa skogsarbetare få föra, skall kunna vara med om att bibehålla denna orättfärdiga tull.

Herr talman! Jag skulle helst sett, att bevillningsutskottet hade tillstyrkt motionen om fläsktullens afskaffande, men då utskottet har funnit det lämpligast att endast gå ett stycke på väg genom att sänka tullen till 12 öre, anser jag mig icke kunna framställa något annat yrkande, utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Wickman*.

Herr Ekelund: Denna fråga har sedan lång tid tillbaka både inom Riksdagen och utom Riksdagen varit så mycket debatterad, att helt visst de allra flesta hafva om densamma bildat sig en bestämd mening. Egentligen borde man därför nu icke behöfva göra annat än votera, men jag skall i alla fall be att få yttra några få ord.

Jag vill därvidlag be att få understryka just hvad herr Tamm yttrade rörande betydelsen af svinafveln och svinuppfödningen för våra minsta jordbrukare, våra småbrukare. Svinafvelns betydelse växer naturligtvis därmed, att bland dessa småbrukare finna vi just våra egnahemsbrukare, som genom erhållna egnahemslån lyckats skaffa sig sitt egna hem och sitt eget lilla jordbruk. Såsom här förut framhållits, är det för dem ett lifsvillkor att få ostördt behålla den näring de hafva i svinafveln. Skulle man nu antingen genom en nedsättning af fläsktullen eller också genom dess borttagande låta införa på den

*Om upp-
häfvande af
tullen å fläsk.*
(Forts.)

svenska fläskmarknaden den osäkerhet och de fluktuationer, som råda på fläskmarknaden i utlandet, är jag alldeles öfvertygad om att det skulle föra med sig ett rent af ödesdigert inflytande. Svenska staten har ju förut offrat miljontals kronor på understödjande af småbrukar-rörelsen och egnahemsrörelsen. Skulle man nu bifalla motionen och borttaga den tull, som nu finnes eller också väsentligen förminska den, kan jag icke se annat än att det vore att taga tillbaka med ena handen, hvad man gifvit med den andra. Jag kan icke tro, att det skulle vara lyckligt.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindblad, Anders: Mina herrar! Här har under denna debatt med mycken skärpa framhållits nödvändigheten af tullens bevarande för att därigenom icke skada småbrukarnas intressen. Jag kan ju förstå, att det kan ligga en fara i att vidröra de intressen, som äro knutna vid småbruket i fråga om svinafveln; men jag tror icke, att det föreligger så stor fara, att tullen icke kan sättas till det belopp, här blifvit af bevillningsutskottet föreslaget. Det finnes också andra man bör tänka på i detta sammanhang, och det är de 400,000 af Sveriges industriarbetare, som äro konsumenter och som äro i starkt behof af att få billiga lefnadskostnader. Framför allt hade jag trott, att talaren på boråsbanken skulle erinrat sig just dessa, när det gällde denna fråga. Jag trodde, att han skulle erinra sig de arbetare, som finnas i hans stad och som med en ytterst liten, ja, usel aflöning säkerligen äro i behof af att få en minskning i sina kostnader för att kunna lefva.

Jag kan icke se annat än att det just nu är behöfligt att taga ett steg för att få en sådan minskning i lefnadskostnaderna. På senaste tiden har i tidningarna uppgifvits, hurusom vår kreatursexport på Tyskland ökas och därigenom ökning i priserna på kött uppstår här i landet. Det är väl alldeles uppenbart, att detta kommer att fortsätta och att vi därför under den närmaste tiden hafva att motse en stegring i köttpriserna. Kan det då icke vara skäl i att åtminstone på ett område, där skadan säkerligen är mindre än på många andra; kan det då icke vara skäl, säger jag, att åtminstone här vidtaga en åtgärd, som i någon mån lindrar deras ställning, hvilka på grund af ringa inkomster äro i behof af billigare födoämnen?

Jag kan icke finna annat än att det är fullt berättigadt att äfven tänka på dessa, och jag har velat säga detta i just detta sammanhang.

Herr Knaust: Jag är uppkallad tillfölje de uppgifter som framkommit från den ärade representanten på västerbottensbanken. Den ärade talaren uppgaf nämligen att till honom från en Åseleköpman uppgifvits, att i Åsele såldes 250 lådor amerikanskt fläsk årligen, och att en arbetare oundgängligen behöfde 156 kilo sådant fläsk om året för att kunna lifnära sig. Beträffande myckenheten af det till Åsele importerade fläsket kan jag ej yttra mig, men i afseende på det kvantum, som behöfdes för en skogsarbetare om året, vill jag fästa uppmärksamhet på att skogsarbetaren ej ligger i skogen hela året utan endast högst 5 kanske ej mer än 4 månader och att med hänsyn till

den uppgifna konsumtionskvantiteten det endast skulle finnas högst 366 skogsarbetare i Åsele, hvilket icke är möjligt utan torde dessa få räknas i tusental.

Jag har som sagdt endast velat lämna denna upplysning med anledning af de uppgifter herr Rosén här framlagt, hvaraf torde framgå, att dessa uppgifter torde kunna sägas vara mycket öfverdrifna, och att desamma uppenbarligen icke kunna tillmätas någon betydelse.

Herr Rosén: Till svar å hvad den föregående talaren nu yttrat, ber jag att få nämna, att jag för säkerhetens skull inhämtat ifrågasvarande uppgifter från en person, hvilken tillhör samma politiska parti som herr Knaust, hvarför herrarna icke skola tro, att hvad jag här anfört är partifärgadt.

Vidare skall jag be att få nämna, att naturligtvis icke allt fläsk köpes från Åsele kyrkoplats, utan stora mängder tagas från Anundsjö, kanske också från Örnsköldsvik med flera orter.

Det är icke bara fyra månader om året, som de norrländska skogsarbetarna arbeta. De äro kanske i skogen endast 4—5 månader, men dessutom kunna de under åtskilliga månader af året hafva arbete vid flottningen och därjämte hafva de kanske ibland något annat arbete att syssla med.

Herr Tamm: Af ett par repliker af några ärade talare, vill det förefalla mig, som om jag blifvit i någon mån missuppfattad.

Här har af min granne på södermanlandsbänken talats om att nötkreatursexport på Tyskland nu är börjad och att därför köttprisen stiga. Men jag vill påpeka, att rörande svinexport hafva vi visserligen en liten början gjord i form af export till England, men ännu äro vi långt ifrån att vara vid målet. Vi skola arbeta här, tror jag, på att öka produktionen i alla binäringar till landtbruket, och först när vi kommit till det maximum, af hvilket vi äro kompetenta, först då kunna vi börja på att tala om, hur vi skola ordna oss på den internationella marknaden.

Jag har yrkat, att *för närvarande* under denna organisationsperiod för landtbrukets binäringar vi icke skola störa dem. Och, herr talman, jag tror, att jag därtill har grundade skäl. Om ifrågasvarande binäring nämligen i det stadium af utveckling, på hvilket den nu befinner sig, skulle få en knuff, såsom jag förut tillät mig uttrycka mig, kunde detta säkerligen — det har herr Bäckström gifvit mig rätt i — utöfva ett ganska farligt moraliskt inflytande på dem, som hafva sysselsättning med denna näring. När vi en gång kommit så långt, att vi kunna producera det antal svin, af hvilket vi äro själfva här mäktiga, och när vi fylla vår marknad här samt för öfverskottet kunna påräkna utlandets afnämare såsom köpare, då skola vi icke längre behöfva hålla oss med tullar. Men nu under organisationen, under de svåra åren behöfva vi däremot sådana.

Jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande.

Rop på proposition hördes nu.

Om upp-
håfvanle af
tullen å fläsk.
(Forts.)

Om upp-
hävande af
tullen å fläsk.
(Forts.)

Herr Karlsson: Jag vill bara framhålla en omständighet gentemot herr Tamms resonemang. Han yttrade i sitt första anförande, att en minskning i tullen af 5 eller 10 öre per kilo fläsk skulle hafva en ganska ödesdiger verkan för våra småbrukare. Nu skall jag be att få säga, att fastän jag icke råkar bo på landet, så är dock äfven jag en mycket varm vän af småbrukarrörelsen. Men i detta fall tror jag verkligen icke på, att det skall ha en sådan verkan, om man sänker tullen med dessa 8 öre. Såsom jag förut upprepade gånger framhållit, skulle dock ifrågavarande näring hafva ett skydd på 12—15 procent af varuvärdet, och det borde väl räcka till.

Dessutom vill jag stryka under hvad som förut sagts från några håll och som jag glömde framhålla såsom min åsikt samt såsom resultatet af den undersökning utskottet har verkställt, nämligen att det amerikanska fläsket och det svenska fläsket äro två så skillda varor, att man icke behöfver frukta för en nedgång i priset på svenskt fläsk såsom en följd af att man tar bort tullen, hvilken väl endast bör verka på det importerade fläsket i ett fall sådant som detta.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Ropen på proposition förnyades.

Herr Hedenlund: För den händelse det här nyss fällda uttrycket »talaren på boråsbanken» afser mig, vill jag blott säga, att jag icke kan inse, att Borås' industriarbetare skulle vinna något på en sänkning af tullen, då den svenska varan för närvarande *icke* ställer sig högre, än priset är på världsmarknaden.

För öfrigt tror jag mig bestämdt kunna göra det påståendet, att dessa industriarbetare icke behöfva köpa det dyrare amerikanska fläsket, och kunna de i hvarje fall som vi andra använda svensk vara.

Och hurudana deras aflöningsförhållanden än månde vara, äro deras ekonomiska villkor icke sämre än de många småbrukarnes i Älfsborgs län, hvilka måste hålla sig till svinskötseln och svinuppfödnigen såsom binäring.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad gjorde herr talman enligt de i fråga om förevarande betänkande förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle afslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talman sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår såväl hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 31 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—84;

Nej—55.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 4 och 7 innevarande maj bordlagda utlåtanden:

nr 28, angående ytterligare framställningar rörande tionde hufvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna,

nr 29, i anledning af väckt förslag om tillbyggnad å riksbankens fastighet i Nyköping, och

nr 30, i anledning af väckt förslag om anslag till utgifvande på svenska språket af en samling gällande grundlagar, vallagar och parlamentariska arbetsordningar i främmande länder,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 4 och 7 innevarande maj bordlagda memorial nr 31, angående användande af riksbankens vinst för år 1911.

Ang. användande af riksbankens vinst för år 1911.

I den till innevarande års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t föreslagit, att af riksbankens vinst för år 1911 måtte för statsverkets behof anvisas ett belopp af 6,311,000 kronor, att från riksbanken utbetalas å de tider under år 1913, som Riksdagen bestämde.

Utskottet hade i detta memorial på angifna skäl hemställt, att Riksdagen ville besluta,

a) att af riksbankens vinst för år 1911 skulle till statsverket öfverlämnas 6,311,000 kronor, samt

b) att statsverkets andel i bankovinsten skulle af fullmäktige i riksbanken tillhandahållas statskontoret med 1,811,000 kronor under januari 1913 och med 1,500,000 kronor under hvarje af månaderna april, juli och oktober 1913.

Reservation hade afgifvits af herrar *Neiglick* och *Vahlquist*, utan att de däri antydt sin åsikt.

Herr *Neiglick*: Då herr *Vahlquist* och jag afgifvit en blank

Ang. användande af riksbankens vinst för år 1911.

(Forts.)

reservation mot utskottets utlåtande i denna fråga, vill jag endast säga, att vi reserverat oss till förmån för bankofullmäktiges hemställan, att af årets bankovinst måtte användas ett belopp af 300,000 kronor till pensionsfonden inom riksbanken. Vi hafva därmed intagit den ställning, som vi förut intagit i Riksdagen, då det varit fråga om att använda någon del af bankovinsten till bildande af en sådan pensionsfond; och vi hafva trott, att man i år skulle kunna utan olägenhet sålunda afsätta någon del af vinsten. Vi hafva emellertid icke vunnit gehör i utskottet för denna uppfattning; och jag förstår mycket väl, att jag icke skulle få kammaren med mig på det yrkande i sådant syfte, som tilläfventyrs skulle kunna, formellt sedt, framställas.

Då jag icke heller finner anledning att vid denna sena timme söka uppväcka någon diskussion om frågan rörande fondbildning för fullgörande af statens pensionsplikt i allmänhet, inskränker jag mig till att, på sätt jag nu gjort, endast antyda hvad vi i vår reservation menat, i det jag vill tillägga, att jag tror, att frågan om fondbildning kanske så småningom återkommer.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs paragrafvis till afgörande lagutskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda memorial nr 50, i anledning af dels återremiss af vissa delar utaf lagutskottets utlåtande nr 34 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om understödsföreningar, lag om ändrad lydelse af 162 och 163 §§ i lagen om försäkringsrörelse samt lag om ändring i vissa delar af lagen om sjukkassor den 4 juli 1910 jämte i anledning af propositionen väckta motioner, dels ock kamrarnes skiljaktiga beslut i ämnet.

I utlåtande nr 34 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 2 med förslag till lag om understödsföreningar, lag om ändrad lydelse af 162 och 163 §§ i lagen om försäkringsrörelse samt lag om ändring i vissa delar af lagen om sjukkassor den 4 juli 1910, dels ock i anledning däraf väckta motioner hemställde lagutskottet, att Riksdagen måtte antaga förslag till lagar af den lydelse utskottets nämnda utlåtande innehöle.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade båda kamrarna godkänt förslaget till lag om ändrad lydelse af 162 och 163 §§ i lagen om försäkringsrörelse samt, förutom rubrikerna, 4, 6—16, 18—31, 33, 34, 36, 38—46 och 48—99 §§ i förslaget till lag om understödsföreningar äfvensom 3, 87 och 105 §§ i förslaget till lag om ändring i vissa delar af lagen om sjukkassor den 4 juli 1910 i deras af utskottet föreslagna lydelse, hvarjämte båda kamrarna godkänt 17 § i förslaget till lag om understödsföreningar enligt dess af utskottet föreslagna lydelse med den ändring, att i första stycket i stället för »två år» insattes »fem år», äfvensom återremitterat 32 § i sistnämnda förslag till utskottet. Däremot hade kamrarna i fråga om 1—3, 5, 35, 37, 47 och 99 §§ af förslaget till lag om understödsföreningar och

106 § af förslaget till lag om ändring i vissa delar af lagen om sjuk-kassor den 4 juli 1910 stannat i olika beslut.

Med anledning af hvad sålunda förekommit och för sammanjämkning af den skiljaktighet, som förefunnes mellan kamrarnas beslut, hade utskottet afgifvit de förslag, som i föreliggande memorial angifvits.

a) *Förslaget till lag om understödsföreningar.*

1 §.

Första kammaren hade antagit denna paragraf i dess af utskottet föreslagna lydelse. Andra kammaren hade beslutat, att de i femte stycket förekommande orden »eller vid arbetslöshet» skulle uteslutas.

Utskottet hemställde, att Första kammaren måtte, med frånträdande af sitt berörda beslut, biträda Andra kammarens beslut.

Herr Lindley: Herr talman! Redan vid förra tillfället, då detta lagförslag var före till behandling här i kammaren, uttalade jag mina stora betänkligheter emot detsamma, i det jag framhöll, att lagen såsom sådan skulle åstadkomma större skada än gagn. Man har ju med lagen afsett att söka få kontroll öfver på oriktiga grunder baserade försäkringsföreningar och att hindra, att småfolkets pengar insättas i redan på förhand dödsdömda och bankruttrade företag. Man har icke stannat härvid, utan har gifvit lagen en sådan form, att den åstadkommer skada på de små föreningarna, som gifvetvis ändå fyllt ett stort socialt behof och varit till gagn för stora grupper i samhället. För dessa föreningars verksamhet skulle svåra hinder komma att läggas i vägen genom registreringstvånget eller genom åläggandet att hafva godkända stadgar.

Men det är icke nog med allenast detta. Det har så långt ifrån förändrats genom sammanjämkningen i lagutskottet att, tvärtom alla eller åtminstone de allra flesta olägenheter, såväl för de små föreningarna som för fackföreningarna, hvilka olägenheter äro förut påpekade, fortfarande finnas kvar.

Den bestämmelse, som finnes i sammanjämkningsförslaget om att alla föreningar, hvilka hafva minst 500 medlemmar, skola inregistreras, oafsedt hur stort eller hur litet belopp de utbetalt, gör, att hvarje förening, som har något socialt understödsintresse gifvetvis måste inregistrera sig eller helt och hållet släppa understödsuppgifterna. Huru detta kommer att verka synnerligast på fackföreningarna, har jag förut påpekat. Det kommer att verka därhän, att fackföreningarna måste släppa all understödsverksamhet och renodla sig till att blifva fullständiga kampföreningar, eller föreningar, som endast få syssla med strejker och lockouter.

Man har gång efter annan i vårt land klandrat den svenska fackföreningsrörelsen och påvisat, att den svenska fackföreningsrörelsen i motsats till exempelvis den engelska, har så ofantligt mycket strejker och konflikter att syssla med, under det att den engelska fackföreningsrörelsen lämnar betydlig hjälp i form af bidrag till sina medlemmar, och man har ansett, att äfven den svenska fackföreningsrörelsen borde

*Samman-
jämknings-
förslag ang.
lagförslag om
understöds-
föreningar.*

*Samman-
jämnings-
förslag ang.
lagförslag om
understöds-
föreningar.*

(Forts.)

i största möjliga grad försöka att efterlikna den engelska. I och med att denna lag blir antagen, komma de svenska fackföreningarna att nödgas helt och hållet släppa all den här understödsverksamheten eller också särdelas sig till att blifva en understödsorganisation och en ren kamporganisation. Jag frågar då, om det verkligen kan vara gagneligt, att vi i vårt land gå med på att genom lagstiftningen direkt drifva saken till sin spets.

Att det å andra sidan icke är alldeles nödvändigt visar bestämmelsen om sjukkassorna. Oafsedt hur många medlemmar de hafva och oafsedt beloppets storlek, äfven om de lämna begrafningshjälp å 200—300 kronor, kunna de slippa inregistrera sig. Men detta har icke utsträckts till att omfatta äfven de fackliga organisationerna.

Jag tror därför, att det icke kan vara till gagn att nu antaga detta lagförslag. Vi förlora icke på att vi slippa det nu för tillfället. Tvärtom hafva vi allt att vinna därigenom. Jag är alldeles säker på, att Kungl. Maj:t under den mellankommande tiden skall hafva mycket större möjligheter att gå öfver denna mark på nytt igen och undersöka saken grundligare för att komma fram med ett förslag, som blir mycket lämpligare, än det föreliggande är.

Då jag icke finner, att det i denna sena timme är nödvändigt att gå in djupare på dessa bestämmelser, vill jag här, kort och godt, endast yrka afslag å sammanjämningsförslaget i denna punkt.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Såvidt jag kunde förstå, riktade den föregående ärade talaren sig egentligen icke mot sammanjämningsförslaget såsom sådant, utan han riktade sig nu, liksom då lagförslaget förra gången behandlades mot själfva lagförslaget. Han yrkar jämväl nu afslag, därför att lagförslaget enligt hans förmenande är oantagligt beträffande mindre föreningar. Den fråga, som nu föreligger, är emellertid ett sammanjämningsförslag mellan de båda kamrarnas olika beslut. Mot detta förslag, såsom sammanjämningsförslag betraktadt, har den föregående talaren, såsom jag redan antydtt, icke haft något att erinra. Då icke heller någon annan framställt någon anmärkning däremot, och jag icke kan finna sammanjämningsförslaget såsom sådant oantagligt, har jag endast att yrka bifall till detsamma.

Herr Lindley: Jag kan naturligtvis icke uttala något ogillande mot själfva sammanjämnningen såsom sådan, ty såsom sammanjämningsförslag betraktadt finner jag icke något fel att anmärka på. Vid en sammanjämkning måste man taga de två motsatta polerna och komma fram till ett mellanförslag. Sedan blir emellertid frågan, huruvida detta sammanjämningsförslag kan sägas gagna eller skada. Ty ingen är nöjd och belåten med förslaget, såsom det föreligger. I Andra kammaren sade man uttryckligen ifrån, att man icke var nöjd med det, men man sade också, att det var högerns fel, då den ställt fram sina kraf, som den gjort, men man var nödsakad till att taga detta sammanjämningsförslag, äfven om det var dåligt. Då frågar jag, om högern i denna kammare är betjänt med att få den mycket berätti-

gade skulden till, att man anklagar den för att den motsätter sig alla reformer, men att den äfven skall taga ansvaret för dåliga lagar, som åstadkommas på detta sätt. Det är därför, herr talman, jag vidhåller mitt yrkande på afslag på sammanjämkningen.

*Samman-
jämknings-
förslag ang.
lagförslag om
understöds-
föreningar.*

(Forts.)

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å förevarande paragraf yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och vidhålla sitt i ämnet förut fattade beslut.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Lindley* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet i sitt memorial nr 50 hemställt i afseende å 1 § i utskottets förslag till lag om understödsföreningar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och vidhåller sitt i ämnet förut fattade beslut.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—115;

Nej—8.

2 och 3 §§.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

5 §.

Lades till handlingarna.

32, 35, 47 och 99 §§.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Första kammarens protokoll 1912. Nr 34.

b) *Förslaget till lag om ändring i vissa delar af lagen om sjukkassor den 4 juli 1910.*

106 §.

Utskottets hemställan bifölles.

*Anslag till
ett centralt
ämbetsverk
för sociala
ärenden.*

Föredrogs ånyo andra särskilda utskottets den 4 och 7 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 108 angående anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen, samt i ämnet väckta motioner.

I en den 22 mars 1912 dagtecknad, till Riksdagen aflåten proposition, nr 108, hvilken af båda kamrarna hänvisats till behandling af särskilda utskottet nr 2, hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden samma dag föreslagit Riksdagen att

dels från och med år 1913, med godkännande af de i sagda protokoll intagna förslag till aflöningsstat samt till allmänna villkor och bestämmelser för aflöningsförmånernas åtnjutande, i riksstaten under sjätte hufvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen, å 138,200 kronor,

dels för upprätthållande af socialstyrelsens verksamhet, utöfver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 35,000 kronor,

dels ock från och med år 1913 från kommerskollegii nuvarande stat utesluta en byråchef och föreståndare för det arbetsstatistiska arbetet m. m.

I sammanhang med nämnda proposition hade utskottet till behandling förehaft två i anledning af densamma väckta motioner, den ena, nr 105, inom Första kammaren af herr *Antonsson* och den andra, nr 304, inom Andra kammaren af herr *Lithander*.

I herr *Antonssons* motion hemställdes, att Riksdagen måtte afslå Kungl. Maj:ts proposition nr 108 angående anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen, eller att, därest Riksdagen skulle finna skäl bevilja medel till upprättande af ifrågavarande ämbetsverk, propositionen måtte allenast på det sätt bifallas, att

dels från och med år 1913 i riksstaten under sjätte hufvudtiteln uppfördes ett ordinarie anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen, å 100,400 kronor,

dels för upprätthållandet af socialstyrelsens verksamhet, utöfver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1913 anvisas ett belopp af 28,000 kronor,

dels ock från och med år 1913 från kommerskollegii nuvarande stat uteslutes en byråchef och föreståndare för det arbetsstatistiska arbetet m. m.

Herr *Lithander* hade i sin motion hemställt om afslag å ifrågasvarande proposition.

Anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden.
(Forts.)

Utskottet hade i detta utlåtande på anförda skäl hemställt,
A)

att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition, måtte

1:o) godkänna i utlåtandet intagen stat att tillämpas från med år 1913 för ett nytt centralt ämbetsverk för sociala ärenden, benämndt socialstyrelsen, med den ställning och befogenhet, som af utskottet angifvits;

2:o) förklara att vissa allmänna villkor och bestämmelser skulle gälla för aflöningsförmånernas åtnjutande;

3:o) i riksstaten under sjätte hufvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag till socialstyrelsen å 123,900 kronor.

4:o) för upprätthållande af socialstyrelsens verksamhet, utöfver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1913 anvisa ett belopp af 47,000 kronor.

5:o) från och med år 1913 från kommerskollegii nuvarande stat utesluta *dels* aflöning till en byråchef och föreståndare för det arbetsstatistiska arbetet m. m. till belopp af 6,400 kr., *dels ock* i anslaget till vikariatsersättningar m. m. ingående semesterersättning åt samme byråchef, uppgående till 250 kronor; samt

B)

att herrar *Antonssons* och *Lithanders* förevarande motioner måtte anses besvarade genom hvad utskottet ofvan hemställt.

Herr *Antonsson*: Herr talman, mina herrar! Att det icke förefinnes stora utsikter att vinna bifall till den motion, jag afgifvit i förevarande ärende, allra minst efter den öfverarbetning, för att använda ett uttryck, som återfinnes i propositionen, som utskottet åstadkommit, inser jag mycket väl.

Man kan om detta ärende säga, att de utredningar, som föreligga dels utaf kommerskollegiikommittén och departementalkommittéerna, dels ock utaf de personer, som fått i uppdrag i egenskap af sakkunniga att granska detta förslag, samt i kungl. propositionen, hvilka tillsammans representera sex å sju hundra sidor, stå i ett förhållande till utskottsbetänkandet, som är ganska märkligt. Man kan i detta fall liksom för öfrigt ofta åberopa det gamla ordspråket: för mycket och för litet fördärfvat allt. Jag tror man kan med skäl påstå att på den korta tid som stått till buds det är omöjligt hinna med att noggrannt studera allt hvad som föreslås. Enligt min uppfattning har utskottet icke tillräckligt fördjupat sig i frågan och sålunda icke tillräckligt pröfvat, hvad denna socialstyrelse fått sig förelagdt. Måhända har utskottet icke gjort det därför, att Kungl. Maj:t endast afsett ett anslag och icke någon organisation, utskottet har dock försiktigt nog berört, att anslaget bör beviljas under vissa förutsättningar.

Det har sagts utaf utskottet på sidan 2 i betänkandet, att handläggningen utaf de sociala spörsmålen för närvarande lider af vissa brister, »nämligen därutinnan att handläggningen är splittrad på flera

*Anslag till
ett centralt
ämbetsverk
för sociala
ärenden.*
(Forts.)

olika håll inom statsförvaltningen». Då skulle man ju förmoda, att efter det att detta förslag, som nu föreligger till afgörande, vunnit bifall, skulle alla sociala frågor komma att handläggas af socialstyrelsen, men det är icke så förhållandet. Det återstår dock vissa frågor, exempelvis inom finansdepartementet, ärenden rörande sjömanshusens understödsverksamhet och en hel del statistik, inom jordbruksdepartementet frågor om allmän fattigvård och egna hem, folkbildning, milda stiftelser och nykterhetskurser, inom justitiedepartementet lagstiftning om föreningsverksamhet. Detta är ju allt sådant som kan inrymmas under beteckningen sociala frågor. Det har påståtts, att det föreliggande förslaget skulle ha sin rot och upphof i Riksdagens skrivelser af år 1905 och 1907, men om man noga genomgår, hvad som här föreligger, finner man, att så icke är förhållandet. Riksdagen skref år 1905 och begärde utredning om inrättandet af ett nionde departement, som skulle ha till uppgift särskildt att taga hand om näringarnas intressen, och 1907 aflät Riksdagen till Kungl. Maj:t en skrivelse, däri det begärdes att samtidigt med utredningen om ett nytt departement äfven skulle utredas frågan om sociala regeringsärendens sammanförande under ett statsdepartement. Utskottet omnämner denna angelägenhet på sid. 3, men där står icke taladt om sociala regeringsärenden utan endast om sociala ärendens sammanförande under ett departement. Enligt utskottets mening föreligger emellertid nu endast fråga om en delning af kommerskollegium, hvars, isynnerhet chefens, arbetsbördan numera är synnerligen omfattande. Man kan härvid ifrågasätta, huruvida icke äfven andra verk, som under senare år i hög grad utvecklats sig, också borde delas, i händelse man skall gå denna väg, då det gäller att minska arbetsbördan för vederbörande chefer och centrala verk. Nu föreslås som nämndt en delning, och det som afskiljes skulle erhålla benämningen socialstyrelsen. Utskottet har jämväl funnit, att den af Kungl. Maj:t föreslagna beröringen med Kungl. Maj:ts kansli icke skulle ifrågakomma, utan att det nya verket skall intaga samma ställning som öfriga centrala verk. Följaktligen har det förslag, som här föreligger till afgörande, icke, såvidt jag kan finna, ett spår att göra med hvad som beslöts 1905 och 1907 rörande ett departement för neringar och vissa sociala regeringsärendens sammanförande under ett departement, utan får anses som ett nytt förslag.

Den mångfald af uppgifter socialstyrelsen skall handhafva finna vi på sid. 202 i det utlåtande, som afgifvits af särskilda kommitterade, och jag tillåter mig att uppläsa det.

»Socialstyrelsen åligger att handlägga de på civildepartementet ankommande sociala ärendena, nämligen angående

förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare: arbetsaftal och kollektivaftal, arbetsgifvar- och arbetarorganisationer, arbetskonflikter, medling och skiljedom i arbetstvister m. m.;

arbetsmarknaden: offentlig och enskild arbetsförmedling, arbetslöshet, utländsk arbetskrafts användande inom landet, tillsyn å utvandrargenter och deras verksamhet, emigration m. m.;

arbetskydd och arbetets reglementering: skydd mot yrkesfara o. d., minderårigas och kvinnors användande i arbete, arbetshygien,

hvilotid, arbetstidens längd och fördelning, arbetslön, hemindustriellt arbete m. m.;

allmän fattigvård, fosterbarnsvård, vanartade och i sedligt afseende försummade barn, tvångsuppfostran af minderåriga förbrytare m. m.;

föreningsväsende, nykterhetsverksamhet, alkoholintimering samt fromma stiftelser (allmänna barnhuset i Stockholm, Danviks hospital m. fl.), där sådant ärende icke tillagts annat departement;

bostadsväsen: egna hem för bostadslägenheter, bostadsinspektion; lefnadskostnader m. m.;

socialförsäkring: sjukförsäkring och sjukkasseväsande samt moderskapsförsäkring, olycksfallsförsäkring och ersättning för olycksfall i arbete, fiskareförsäkring, barnmorskepensionering, ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, understödsföreningar och vissa pensionskassor m. m.; samt

sociala frågor i öfrigt, som icke tillhöra annan departementsafdelning, departementskontor eller anstalt.»

Ja, detta är så många ärenden, att man nästan kan säga, att denna styrelse kommer att utgöra en försyn för allt Sveriges folk. Bland frågor som afses skola blifva föremål för styrelsens handläggning, märkas att börja med skiljedom i arbetstvister. Med anledning däraf vill jag erinra om, att när lagförslaget om arbetsaftal förlidet år var föremål för Riksdagens pröfning, innefattade detta förslag bland annat att inrätta en förlikningskommission — denna kommission skulle blifva en påbyggnad på förlikningsmannainstitutionen och i sista hand afgöra tvister mellan arbetare och arbetsgivare — men det befanns efter pröfning olämpligt att inrätta en sådan institution. Ty i händelse den skulle fälla en dom, som gick endera parten emot — hvilket ju var att förmoda — skulle den genast blifva impopulär och förlora sin auktoritet och icke kunna verka så, att den vore till någon nytta, utan kanske snarare skada.

Man kan med afseende å socialstyrelsen göra samma anmärkning, att det är i hög grad olämpligt att gifva denna ett sådant uppdrag, då det sannolikt snart nog skulle hafva till följd, att socialstyrelsen blefve impopulär och förlorade sin auktoritet åt det ena eller andra hållet.

Ett lagförslag, som inom de närmaste dagarna torde förläggas Riksdagen till pröfning, en lag, som jag för min del gärna skulle se, att den vunne Riksdagens bifall, är lagen om arbetareskydd. Det föreslås nu, att socialstyrelsen äfven skall hafva detta ärende om hand, men jag undrar, om icke de förhållanden, som beröras i denna lag, snarare äro att betrakta såsom varande af teknisk-ekonomisk art än som sociala angelägenheter. Det torde vara så mycket större skäl att betrakta dem som sådana, då i denna lag lämnas befogethet för Kungl. Maj:t att i vissa fall utfärda föreskrifter enligt hvilka den, som bryter emot dessa, kan straffas med ända till 6 månaders fängelse. Tydligt är att hvar och en och särskildt arbetsgifvarna måste fordra, att de, som i förevarande fall skola öfva tillsyn, äro i besittning af särskild kompetens, och sådan kan endast finnas i ett verk, som består af tjänstemän med teknisk utbildning. Då det för att kunna utföra inspektion öfver att lagen om yrkesfara efterlefves fordras samma

*Anslag till
ett centralt
ämbetsverk
för sociala
ärenden.
(Forts.)*

*Anslag till
ett centralt
ämbetsverk
för sociala
ärenden.*

(Forts.)

egenskaper, som krävas för att utföra inspektion öfver bergverk, elektriska anläggningar och fartyg, bör denna inspektion icke handhafvas af socialstyrelsen utan såsom hittills af kommerskollegium eller eljest af myndighet, som i dessa ärenden besitter nödig sakkunskap. Äfvenledes vill jag fästa uppmärksamheten på, att socialstyrelsen enligt föreliggande förslag äfven skall syssla med frågor rörande arbetstidens längd, fördelning af arbetslön och dylikt. Jag tror man kommer in på ett område, som är alltför intrassladt, och att styrelsen icke bör taga hand om denna angelägenhet och måhända utföra ett inflytande, som går utöfver hvad Riksdagen egentligen afsett. Vidare erfar man, att också fattigvården skulle omhändertagas af socialstyrelsen; jag har hört uppgifvas af personer, som står den nu arbetande fattigvårds-kommittén nära, att socialstyrelsen icke är lämplig härtill. Det kan äfven sättas i fråga, huruvida socialstyrelsen bör taga hand om den s. k. försäkringsrörelsen, hvartill i främsta rummet får räknas den under utredning varande ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen, vidare sjukkasse- och moderskapsförsäkring, och andra försäkringsformer, hvilka under den närmaste tiden torde komma under Riksdagens pröfning, utan bör denna ledas af styrelser eller verk, som på ifråga-varande område besitta sakkunskap.

Men det är icke nog med, att hvad jag nu uppläst och relaterat skall vara föremål för socialstyrelsens verksamhet, utan det åligger styrelsen dessutom »att med uppmärksamhet följa alla företeelser på nu angifna områden inom landet äfvensom, så långt möjligt, i utlandet, samt att, efter omständigheterna, vidtagna eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, hvilka styrelsen anser påkallade för främjande af de angelägenheter, som falla inom området för dess verksamhet.

Socialstyrelsen åligger tillika att dels insamla, bearbeta och utgifva statistik öfver arbetarförhållanden inom industrien, handtverket, handeln, jordbruket, kommunikations- och transportväsendet, öfver arbetskonflikter, kollektivafstal, arbetsförmedling, arbetslöshet, bostads-väsen, lefnadskostnader, föreningsväsen, arbetarkooperation, allmän fattigvård, nykterhetsverksamhet, fromma stiftelser, socialförsäkring, olycksfall i arbete m. m.»

Då jag förmodar, att kammarens ledamöter något följt med den statistik, som åstadkommits å kommerskollegii statistiska afdelning vill jag icke vidare inlåta mig på någon kritik af denna statistik, utan endast om denna säga, att man kan få för mycket af det goda. Särskildt när det gäller lifsmedelsstatistiken kan det icke vara till gagn för någon att månad efter månad uppgifter lämnas på hvad födoämnenäa kostat i hela riket. Huru som helst, så har emellertid utskottet icke inlåtit sig på någon som helst granskning af denna statistik eller pröfning af de göromål, kommerskollegii statistiska afdelning nu har, ej heller af de mångfaldiga ärenden, som afsetts att läggas under socialstyrelsen.

Emellertid har jag den uppfattningen, att staten bör taga hand om sociala ärenden i den mån det efter en noggrann pröfning befinnes lämpligt och våra ekonomiska resurser räcka till. Men jag tror, att detta skall ske i sammanhang med näringarnes främjande. Riksdagen hade också detta för ögonen, då den år 1905 och 1907 beslöt

att aflåta skrivelser till Kungl. Maj:t om inrättande af ett nytt departement för näringarna och de sociala regeringsärendenas samförande under ett statsdepartement. Förutsättningen för att kunna uträtta något mera omfattande på det sociala området är tydligtvis den, att vi hafva goda ekonomiska resurser. Lämnar man dem åsido, skall det snart visa sig, att man icke kan uträtta hvad man här ifrågasätter.

*Anslag till
ett centralt
ämbetsverk
för sociala
ärenden.
(Forts.)*

Andra kammaren har redan fattat beslut i öfverensstämmelse med utskottets förslag och, ehuru jag icke är fullt säker om ställningen i denna kammare, tror jag dock, att, då alla ledamöterna i utskottet från denna kammare medverkat till utskottets föreliggande förslag, torde föga utsikt finnas för, att kammaren skall bifalla min motion, som åsyftar afslag å framställningen, i afvaktan på utredning af frågan i dess helhet. Då jag emellertid är lifligt öfvertygad om det olämpliga uti att redan nu fatta beslut, har jag icke något annat yrkande att göra än om afslag å utskottets hemställan.

Jag vill äfven till sist nämna, att detta ärende varit föremål för behandling af en större sammanslutning äfven i min hemtrakt, och man har hemställt, att jag skulle framföra en önskan, att förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr talman, jag anhåller om afslag å utskottets hemställan.

Herr Östberg, Johan: Herr talman, mina herrar! Då jag deltagit i särskilda utskottets behandling af detta ärende, anhåller jag att få yttra några ord.

Den föregående talaren stödde sitt afslagsyrkande, såsom mig syntes, i första rummet därpå, att förevarande material vore synnerligen omfattande och att det varit särdeles kort tid att sätta sig in i detsamma, åtminstone för Riksdagens ledamöter. Detta må vara riktigt, men det utgör väl ändå icke i och för sig tillräcklig anledning att nu ställa sig afvisande mot föreliggande förslag.

Herr Antonsson framhöll vidare, att den s. k. socialstyrelsen, sådan den beskrives i de kommitterades betänkande, skulle få en sådan mångfald af uppgifter, att den egentligen skulle komma att utgöra en försyn för allt Sveriges folk. Den skulle få en arbetsbörda, som skulle räcka öfver styrelsens hufvud och således göra densamma arbetsoduglig. Ja, det är visserligen sant, att de sociala frågorna ingripa på en massa områden och att man kan lägga en social syn på en mångfald ämnen, men däraf följer icke, att alla ärenden, som man kan gifva en så att säga social turnyr, nödvändigt skola hit sammanföras. Utskottet har icke heller ställt sig på en sådan ståndpunkt utan utgått ifrån, att det här endast gäller en fördelning af den arbetsbörda, som påhvilat kommerskollegium, och som från olika håll erkänts vara af heterogen art och att sålunda, om man tager kommerskollegii arbetsbörda i dess helhet, en delning af dessa arbetsuppgifter bör komma till stånd. Utskottet har icke velat vara med om den del af Kungl. Maj:ts förslag, som afser, att socialstyrelsen skulle så att säga inordnas i civildepartementet och komma att intaga en ställning, som gjorde densamma i viss mån öfverordnad jämförliga ämbetsverk, som icke intaga denna förmånliga ställning gentemot civildepartementet, men hvilkas verksamhet beröra t. ex. det sociala

*Anslag till
ett centralt
ämbetsverk
för sociala
ärenden.*

(Forts.)

försäkringsväsendet. Icke heller har utskottet närmare gifvit sig in på den arbetsböda, som skulle anförtros denna s. k. socialstyrelse, utan gått ut ifrån, att till denna styrelse skulle öfverflyttas den del af de kommerskollegium för närvarande påhvilande arbetsuppgifter, som lämpligen därifrån kunde utbrytas. Utskottet har ansett, att tre byråer böra ställas på ordinarie stat och en tillsvidare på extra ordinarie stat, men utskottet har icke ens direkt angifvit, hvilken byrå af de tilltänkta skulle vara på extra ordinarie stat och än mindre gifvit sig in på att karakterisera de olika ärendena och fördelningen af desamma på de särskilda byråerna. Detta har utskottet velat öfverlämna till framtida bedömande närmast af Kungl. Maj:t och gått ut ifrån, att de uppgifter, som för närvarande fyllas af kommerskollegium, skulle gifva tillräckligt arbetsmaterial åt socialstyrelsen. Här skulle således endast gälla att uppföra de af kommerskollegii tjänstemän, som för närvarande syssla med hit hörande uppgifter på ordinarie stat och skaffa detta nya verk en chef.

Jag tror icke, att man behöfver befara, att af den ställning, man sålunda vill gifva det nya ämbetsverket, och hvilken ställning skulle bli fullt motsvarande den, som för närvarande intages af andra jämförliga verk och särskildt kommerskollegium, några egentliga olägenheter skola uppstå. Tvärtom håller jag före, att personalens ställande på ordinarie stat kommer att gifva den en själfständigare ställning, liksom också erfarenheten visat, att det statistiska arbete, som utföres af ordinarie personal kan ställas billigare och mera planmässigt, än då sådant arbete utföres vid extra tillfällen och af extra arbetskraft.

Såsom utskottet tänkt sig saken, är det sålunda endast en uppdelning af de olika ärenden, som öfverhopa kommerskollegium, som här skulle ske. Kostnaden skulle icke heller blifva öfverväldigande, ty i stort sedt gäller det ju endast en ny chefslön.

Här har i dag på förmiddagen sagts, att så snart några sociala frågor titta in i Första kammaren, reagerar majoriteten i kammaren däremot. Jag tror icke detta är riktigt. Jag tror, att om majoriteten i denna kammare reagerar mot någonting, så är det mot ovederhäftiga utopier samt öfverord och tomma fraser på det sociala området, men icke mot hvad som kan vara och är till verkligt praktiskt gagn. Min öfvertygelse är också, att detta ämbetsverks ställande på ordinarie stat i sin mån skall vara ägnadt att beröfva de storordiga fraserna deras magiska makt och medföra reella åtgärder, som få ses i opartiskhetens ljus af detta ordinarie ämbetsverk och därför lättare kunna föra fram till verkligt praktiska åtgärder, då sådana äro af behof på det sociala området.

I förhoppning om att så måtte ske, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Clason: Om man i Riksdagens förhandlingar går exempelvis blott ett par årtionden tillbaka och ser efter, hur det gick till, när det var fråga om att organisera och på ordinarie stat uppsätta nya stora ämbetsverk, så tror jag, att man skall finna, att man i regel gick till väga med stor försiktighet och noggrannhet. Jag tror, att den tidens representanter skulle betraktat såsom alldeles otänkbar en

sådan brådska som den, med hvilken denna nya och stora organisationsfråga nu föres fram. Redan detta synes mig mana till en viss betänksamhet. Låt oss fråga oss själfva, vi, som icke setat i utskottet, hvad vi egentligen känna till om de olika detaljerna och den speciella organisationen på en mängd skilda punkter och om vi så fråga oss, om vi äro öfvertygade, att detta förslag är den *bästa* lösningen af denna organisationsfråga, så tror jag, att det stora flertalet får svara nej. Vi äro snarare, tror jag, öfvertygade, att detta är ett hastverk, som vi icke haft tid att sätta oss tillräckligt in i.

Nu har det vidare dels nu dels under förberedande debatter påpekats, att detta ämbetsverks arbetsområden stå i ytterst nära samband med en hel del frågor, som för ögonblicket icke äro afgjorda, men som äro å bane, och hvilkas lösning måste betydligt inverka på det nya verkets organisation. Jag skall nu icke så mycket gå in på denna sida af saken — den är ju förut berörd — men jag kan icke underlåta att framhålla, att äfven detta, åtminstone hos mig, manar till en viss betänksamhet.

Det är emellertid för att betona en tredje synpunkt, som jag egentligen begärt ordet. Det är, att jag för min del icke är öfvertygad, att på alla områden de provisoriska organisationers verksamhet, som det här gäller att uppföra på ordinarie stat, varit sådan, att de icke kanske kunde behöfva att i någon mån omläggas, innan de erhöle den ytterligare fasthet, som följer med deras uppförande på ordinarie stat. Ty det tror jag, att man skall medgifva såsom en allmän erfarenhet, att sedan ett verk blifvit uppfördt på ordinarie stat, så har man i regel icke mycket stora utsikter att få till stånd sådana omläggningar i dess arbetssätt, som man eljest skulle kunna önska. I hvarje fall ha utsikterna åtminstone försämrats.

Den omläggning, jag då skulle vilja ifrågasätta, gäller åtskilligt af dessa statistiska utredningar, som framkommit från vissa af provisoriska organisationer, som det här gäller. Jag skulle kunna sammanfatta mina anmärkningar därhän, att jag tror, att man understundom har lagt ned alltför mycket arbete och kostnader på statistiska undersökningar, som vare sig på grund af bearbetningens långsamhet eller af andra grunder icke ha ett värde, som motsvarar kostnaderna. Jag skall försöka att härpå gifva ett par exempel, hämtade såväl från den mera löpande statistiken som från specialundersökningarnes område.

Beträffande först den mera löpande statistiken, vill jag erinra därom, att, om jag icke tager miste, det, som senast har utgifvits rörande *olycksfall*, berör ett år, som ligger så pass långt tillbaka som år 1908, d. v. s. hvad som hände för fyra år sedan. Det är ju klart, att det *aktuella* värdet af en sådan undersökning är *ganska* begränsadt. Dessutom har tillförlitligheten af undersökningens resultat från sakkunnigt håll satts i tvifvelsmål.

I fråga om *träffade kollektivafval* är, om jag icke tager miste, förhållandet ungefär detsamma. Den sista sammanfattade statistiska redogörelsen har icke utkommit för senare tid än år 1908, d. v. s. året före storstrejken. Kammaren förstår emellertid, huru genom de förändringar, som på detta område sedan genomförts, en så gammal statistik måste förlora en god del af sitt praktiska värde.

Anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden.
(Forts.)

Anslag till
ett centralt
ämbetsverk
för sociala
ärenden.
(Forts.)

Hvad därefter angår de löpande uppgifter angående lönerna inom kollektivavtalen, som meddelas i de löpande meddelandena, så har från sakkunnigt håll anmärkts, att de i ganska afsevärd grad varit missvisande, bland annat på en så väsentlig punkt som att minimilöner för de lägst aflönade arbetsgrupperna hafva tagits som ett slags gemensam standard för en hel del arbetare, som faktiskt arbetat för högre minimilöner. Sålunda finnas äfven där anmärkningar mot resultatets tillförlitlighet.

Så ha vi *lifsmedelstatistiken*. Äfven den tror jag i viss mån är ganska osäker. Det är ju en massa ombud på olika orter, som insamla dessa siffror, månadsuppgifter om pris på varor; men af hvarje vara finnes det ju olika kvaliteter. Hvem garenterar då, att dessa ombuds prisuppgifter äro hämtade i stort sedt från prisen för samma kvalitet? Om de emellertid icke äro det, så kommer jämförelsen äfven på denna punkt att blifva bristfällig och icke tillförlitlig.

Detta om de löpande uppgifterna. Går jag sedan till specialundersökningarna, så utkom under åren 1904 till 1908 ingen sådan; det är sålunda en rätt lång följd af år, under hvilken ingen utkom. Och såsom bevis på den allmänna anmärkning, jag i början af mitt yttrande framställde om oemotsvarighet mellan kostnader och resultat, skall jag be att få äfven här peka på ett par exempel.

Först vill jag då något beröra undersökningen om *arbetstidens längd inom industrier och handverk*. Den kom ut 1911, men den började, om jag icke misstager mig, år 1906, d. v. s. med material som var fem år äldre. Det är emellertid klart, att så kraftigt som kollektivavtalen ha utvecklats under den tiden, så ha gifvetvis så stora förändringar inträdt på detta område, att slutresultatet af undersökningen skulle blifvit helt annorlunda, om man tagit hänsyn till dessa. Värdet åter af det år 1911 framlagda resultatet, som baserade sig på primäruppgifter för långt tidigare år, blir gifvetvis under sådana förhållanden väsentligt reduceradt.

Ungefär på samma sätt förhåller det sig med en annan stor specialundersökning, undersökningen angående *tryckerierna*. Den började, tror jag, år 1903 och slutade först i början af år 1909, d. v. s. efter sex år. Men under denna tid hade utkommit icke mindre än två nya tariffer, den ena år 1904 och den andra i början af år 1909. Två gånger hade sålunda arbets- och löneförhållandena inom yrket blifvit fullständigt omkastade under den tid man fortsatte att bearbeta det gamla primärmaterialet, och till sist har man tryckt det. Men det är ju klart, att under sådana förhållanden detta gamla arbetsmaterial knappast har något värde, men icke dess mindre arbetade man vidare på det, i stället för att, som jag tror, att man skulle ha gjort i andra verk, lägga saken ad acta.

Kommer så härtill, att de tryckningskostnader, som på hela detta område läggas ned, äro mycket betydande, icke minst på grund af det stora antal primäruppgifter som tryckas, så synes mig att krafvet måste ökas på, att slutresultatets värde icke blir alltför mycket begränsadt eller reduceradt genom fel eller missgrepp vid planläggningen.

Det är klart, att under sådana förhållanden ökas mina betänkligheter mot uppförandet på ordinarie stat af de organisationer, som enligt

min tanke hafva i åtskilliga fall arbetat med så pass otillfredsställande arbetsmetoder. Jag menar, att först borde vederbörande omhändertaga dessa arbetsmetoder, genomtänka dem närmare, se till, om man icke kunde få organisationerna att arbeta på ett mera fruktbärande sätt, innan man slår ytterligare fast dem med deras gamla arbetssätt. Dessa organisationer hafva ju kommit till efterhand såsom ett experiment. Jag menar, att det kunde vara skäl att utexperimentera saken först, innan man sätter organisationerna på ordinarie stat, ty det rätta fulla gagnet af hela denna sak får man enligt min tanke först, när den arbetar efter de bästa metoder. Jag tror sålunda det vore till nytta äfven för de viktiga saker, det här gäller och hvilkas betydelse jag alls icke underkänner, om åtminstone de statistiska delarna af organisationen finge en smula bättre utarbete och samla sina metoder, innan en fastare organisation genomföres. På grund häraf förenar jag mig i det framställda afslagsyrkandet.

*Anslag till
ett centralt
ämbetsverk
för sociala
ärenden.
(Forts.)*

Friherre Lagerbring: En af de förnämsta anmärkningar, som blifvit gjorda mot detta förslag och som med mycken styrka framhållits på åtskilliga håll, är den, att då Riksdagen skrifvit och begärt att få nya departement, så har svaret blifvit ett förslag om en socialstyrelse. Ja, vore det så, att det här förslaget vore ett svar på dessa Riksdagens skrifvelser, då vore ju anmärkningen riktig, men för min del kan jag icke uppfatta förslaget så, framförallt icke sedan utskottet nu har vidtagit åtskilliga förändringar uti den kungl. propositionen. Det har här utaf en ledamot af utskottet, som förut haft ordet, tydligt och klart framhållits, att, såsom förslaget nu ligger, innebär det icke annat än en tudelning af det gamla kommerskollegium, och det synes mig vara alldeles klart, att denna tudelning af kommerskollegium, ett uppförande på ordinarie stat af den personal, som förut stått på extra stat i kollegiet, icke kan utgöra det allra minsta hinder för Riksdagen, att när departementalfrågan en gång kommer till behandling, besluta inrätta de departement, Riksdagen kan finna för godt. Det vet ju ingen nu, när denna departementalreform kan komma att framläggas. Kommittén har icke slutat sitt arbete, regeringen har icke kunnat taga ställning till frågan, och Riksdagen har icke kunnat pröfva den. Vi veta, att det är en grundlagsfråga, som skall behandlas under två riksdagsperioder, så att det kan dröja länge, innan den reformen blir genomförd. Skall man under den tiden afstå från att göra någon som helst förändring med de ämbetsverk, som nu finnas, så tror jag, att man går orätt väg.

Jag kan för min del icke se annat, än att de svenska näringarna skola vinna på, att kommerskollegium får ägna sig åt dessa uteslutande, och att de sociala frågorna få öfverlämnas till ett annat verk. Redan nu öfverlämnas de åt den arbetsstatistiska afdelning, som lyder under kommerskollegium, men att denna afdelning skulle enligt förslaget blifva ett själfständigt verk, måste betecknas som en fördel. Skulle man ha kvar denna arbetsstatistiska afdelning i kommerskollegium, skulle detta växa ut till ett ämbetsverk af mycket ovanliga dimensioner. Kommerskollegium kommer nämligen under den närmaste tiden att blifva organiseradt på fem byråer. Skulle det nu

*Anslag till
ett centralt
ämbetsverk
för sociala
ärenden.*

(Forts.)

behålla de tre å fyra byråer, som socialstyrelsen skall omfatta, så skulle vi få ett ämbetsverk med åtta å nio byråer, som skulle behandla de mest olikartade frågor. Kan detta vara fördelaktigt för ärendenas handläggning, och kan det vara fördelaktigt för svensk industri och svenska näringar? För min del kan jag icke se annat, än att man vinner ganska mycket, genom att man får *ett* centralt ämbetsverk, som handlägger de sociala frågorna, och ett annat, nämligen det gamla kommerskollegium, som uteslutande sysselsätter sig med näringsstatistiska frågor. Vi veta ju, att för några år sedan inrättade vi landbruksstyrelsen och den verkade flera år, innan vi fingo ett jordbruksdepartement. Redan innan det departementet kom till, hade landbruksstyrelsen utträttat mycket för vårt svenska jordbruk.

Tager man nu frågan på det sätt, utskottet gjort och jag sökt framställa den, kan jag för min del verkligen icke se, att något allvarligt motstånd bör kunna resas mot förslaget. Och hvad min personliga ställning till frågan beträffar, så har jag här endast velat uttala, att om jag, som i en följd af år haft mitt hemvist i den stora affärsstaden vid västkusten med dess mångskiftande kommersiella och industriella intressen samt dess betydande sjöfartsintressen, kunnat hafva den aflägsnaste tanke på, att detta förslag skulle eventuellt kunna skada näringarna, så skulle jag icke skänkt det min röst. Men när jag nu tvärtom är af den bestämda öfvertygelsen, att det just kommer att gagna svensk industri och svenska näringar, så skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad andra särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—84;

Nej—46.

Vid förnyad föredragning af Första kammarens första tillfälliga utskotts den 4 och 7 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 16, i anledning af en af herrar Källman och Carlsson i Frosterud inom Andra kammaren väckt motion, nr 106, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för landskommun att anordna egen upp-
bördsförvaltning m. m., och

nr 17, i anledning af en af herr Hage inom Andra kammaren väckt motion, nr 161, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående in-
sättande å bankinrättning för vederbörande kommuns räkning af kom-
munen tillkommande allmänna afgifter, som af exekutiv myndighet
indrivits,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning af Första kammarens andra till-
fälliga utskotts den 4 och 7 innevarande månad bordlagda utlåtande
nr 15, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t
angående ändrade bestämmelser rörande abonnemangs- och samtals-
afgifter vid telegrafverkets telefonväsen, biföll kammaren hvad ut-
skottet i detta utlåtande hemställt.

Herr *Ekman, Karl Johan*, väckte en motion, nr 114, om ändring
af § 55 riksdagsordningen.

Denna motion föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet.

Justerades ytterligare åtta protokollsutdrag för denna dag, hvar-
efter kammaren åtskildes kl. 12,15 f. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 10 maj

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Upplästes följande inlämnade läkarintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första kammare, friherre *Johan Gyllenstierna* på grund af en nyss genomgången näsoperation tillsvärad är förhindrad att bevista kammarens sammanträden, intygar

Gunnar Holmgren.
Med. Dr.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 403, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, i anledning af herr K. Martins motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande af vissa bestämmelser, afseende lättnader vid inbetalning af utskylder, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 124, till Konungen, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af proportionellt valsätt vid val af kommunalfullmäktige.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 123, till Konungen, angående kostnaderna för svensk författningssamling.

Upplästes och godkändes jordbruksutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 112, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anvisande af medel till landtbruks- och landtmannaskolor samt landthushållsskolor.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 8 innevarande maj bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden och memorial nr 82—85, bankoutskottets memorial och utlåtanden nr 32, 33 och 35, lagutskottets utlåtanden nr 51 och 52 äfvensom jordbruksutskottets utlåtanden nr 69 och 70.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Herr *Berglund, Jan Erik*, väckte en motion, nr 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag till understödjande af sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Kammaren åtskildes kl. 3,24 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
